

**VISOKA POSLOVNA ŠKOLA
STRUKOVNIH STUDIJA
ČAČAK**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Kibernetika i Informatika

„Hacker-i - cyber mafija ili dobri momci lošeg vremena?“

Mentor: _____
Profesor: _____

Student: _____
Br.Indeksa: _____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
Etimologija reči hack i hacker.....	5
Pojam hacker-a.....	7
Vrste hacker-a.....	8
Hronologija hack-ovanja.....	16
Ko danas živi u lošem vremenu?.....	20
2. HACKER-SKA POTKULTURA.....	22
Pojam hacker-ske potkulture.....	22
Elementi hacker-ske potkulture.....	24
Način komunikacije.....	25
LEET („1337“).....	25
Žargon i gramatičke konstrukcije.....	27
Hacker-ski rečnik i Hacker-ska enciklopedija.....	31
Cyberpunk.....	34
Psihološki profil i način života.....	35
Hacker-ska etika.....	42
Žene hacker-i.....	45
Permanentni sukob hacker-a i poslovne politike Bill-a Gates-a.....	48
Hacker-i i terorizam.....	51
3. UMETO ZAKLJUČKA.....	54
4. PRILOZI.....	55
5. LITERATURA.....	67

„Kada si dobar hacker svi te znaju. Kada si najbolji hacker, niko te ne zna!“

Opšte je poznata činjenica da su nauka i tehnologija u poslednjih 60 godina napredovale više nego celokupna ljudska civilizacija od svog nastanka. Vrtoglavi razvoj koji je postignut na ovim poljima otvara mnoga pitanja na koja čovečanstvo još uvek nema spreman i kompletan odgovor. Računarski sistemi, kao mali, ali bitan deo te tehnologije, se svakim danom razvijaju i njihove performanse i mogućnosti se poboljšavaju.

Sav taj napredak uslovio je da se iz mase izdvoje ljudi koji su ipak u stanju i da odgovore na neka od pitanja koje tehnologija postavlja i čak uspevaju da tek dostignute granice pomere unapred, postavljajući nove kojima teže. U računarskoj tehnologiji nastala je jedna nova vrsta kompjuterskih stručnjaka pod nazivom „hacker-i“. Njihov razvitak usko je povezan sa razvojem tehnologije, oni se međusobno uslovljavaju i dopunjavaju. Razvitak jednog predstavlja napredak drugog, i obrnuto. Granice tehnologije se svakodnevno pomeraju i samim tim navode ljude da uče još više i da se usko specijalizuju za određene oblasti.

Kada se u medijima ili u razgovoru „običnih“ korisnika računara pomene reč hacker prva asocijacija jeste da je to „neki manijak koji sedi za računarom 24 časa dnevno smišljajući kako će da pokvari tuđ računar i na kraju isto sprovede u delo“¹. Neupućenost ljudi u ovu materiju izaziva strah. Naši preci su se plašili munje i groma, a danas se u 21. veku ljudi plaše hacker-a i imaju predrasude o njima, a ne umeju da objasne zašto.

Kao što u svakom poslu ima loših i dobrih radnika, tako se i u hacker-skom zanatu pojavljuju „dobri“ i „loši momci“ koji korisnicima računara mogu ulepšati ili zagorčati život pred monitorom. Ovaj rad upravo ima za cilj da ukaže na postojanje različitih pripadnike ove mlade, ali napredne kulture u kojoj nije sve tako crno i negativno, ne želeći pri tom da osuđuje jednu ili hvali drugu stranu.

¹ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

I na kraju uvoda, samo treba spomenuti činjenicu koja će kasnije biti detaljnije razrađena, a to je da živimo u takvom vremenu gde je znanje rada na računaru ekvivalentno elementarnoj pismenosti. Više nije dovoljno da se znaju slova, da se ima opšta kultura, da se zna matematika ili geografija. Radi smanjenja utroška radne snage, a povećanja produktivnosti ljudi su zamenjeni računarima. Ostali su zaposleni samo oni koji znaju da komuniciraju sa tim računarima kao što su nekada upravljali ljudima. To dovodi do porasta broja nezaposlenosti i ima dalekosežne posledice. Kao logičan zaključak nameće se činjenica da ko bude znao da radi na računaru, imaće posao. Ko ne bude znao, sedeće kod kuće nezaposlen i bez para. Ispostavilo se da je jedno vreme za nekog dobro za nekog loše. Ali, o tom potom, u nekom od sledećih poglavlja ovog teksta. Za sada samo treba imati na umu da je kompjuterska pismenost veoma važan faktor koji određuje položaj pojedinca u društvu.

Zato, krenimo u svet hacker-a!

1.1. Etimologija reči hack i hacker

Reč hack ima dugu istoriju, stariju od računara i interesantno je da je u kompjutersku eru ušla u upotrebu tek od 60tih godina prošlog veka sa razvojem informacionih tehnologija.

„Na francuskom jeziku haquéen znači „kasački konj“.

U staroengleskom jeziku termin tohaccian značilo je iseći nešto na komadiće.

U nemačkom jeziku hacker je „osoba koja pravi nameštaj sekirom“².

Tokom 14. veka reč haquéen postala je hackney i koristila se za označavanje konja srednje veličine ili dobrog kvaliteta. Neposredno posle toga hackney je skraćeno na hack. Taj termin je značio „jahanje neobaveznim stilom“ (suprotno jahanju u lovu na lisice).

1393. godine ova reč je označavala „konja koji se iznajmljivao“, a koristila se kao i sinonim za „prostitutku“.

1596. godine hackney se koristio kao pridev za nešto što je „umorno, iznošeno ili potrošeno“. Vilijem Šekspir je ovu reč koristio u svom delu „Henri IV“ i tu ima značenje „uobičajeno, preko mere familijarno“

1700. godine hack je „osoba unajmljena da obavi neki rutinski posao“.

1704. hack označava „kočiju za iznajmljivanje“.

1749. se koristi za „osobu koja se unajmljuje da piše sve što joj se naruči“. I danas je među piscima u upotrebi termin hack writer.

Od 1802. pa do danas reč hack označava „kratak, suvi kašalj“.

1898. terminu hack dato je figurativno značenje i koristilo se za označavanje „pokušaja“.

1950tih godina hack ulazi u sferu medija i u radio tehnologiji označavalo je „kreativno mišljenje čiji je cilj poboljšanje emitovanja programa“.

1955. u žargonu američkog engleskog jezika hack znači „izboriti se sa nečim, izaći na kraj sa nečim“. Takođe, na američkoj istočnoj obali kada su automobili zamenili konje, termin hacking je preteča reči cruising tj. „krstarenja automobilom“.³

1960tih godina reč hack dobija moderno značenje, ali ipak još uvek nije usko povezano sa računarima. Na Institutu za tehnologiju Masačusetsa (MIT) hack je bio lokalni žargon sa mnogo značenja. Jedno od njih bilo je „rešenje problema“. Drugo

² <http://www.catb.org/jargon/html/H/hacker.html>

³ Podaci dobijeni od profesora dr. Vladimira Štambuka

objašnjenje ovog pojma jeste „smicalica, dosetka, doskočica“, a izvođač toga bio je hacker. I danas se termini hack i hacker u MIT-u koristi u različitim značenjima, koja nisu nužno povezana sa računarima. Na primer, kada su studenti Instituta stavili policijski automobila na krov zgrade 10 Instituta, to je bio hack, a studenti umešani u to bili su hackers“⁴.

Prema Englesko-srpskohrvatskom rečniku Mortona Bensona⁵ hack ima sledeća značenja:

- imenice: 1. slab i mršav konj, kljuse 2. najamni fijaker 3. taksi 4. plaćenik (pogrdno)
- pridevi: 1. najamni 2. komercijalan, banalan
- glagoli: 1. iseckati 2. udariti (u sportu) 3. seckati 4. kašljucati 5. snaći se, izdržati (žargon) 6. jahati polako 7. voziti taksi

U istom rečniku hacker znači „kompjuterski lopov“

Prema Standardnom rečniku⁶ hack znači:

- imenica: 1. rana, posekotina, povreda od udarca 2. zarez, usek 3. motika, pijuk 4. najamni konj, najamna kola 5. jahaći konj 6. raga 7. čovek iznuren od teškog rada
- glagol: 1. raseći, raskomadati 2. zaseći, zarezati 3. klesati kamen 4. udariti protivničkog igrača u nogu (u fudbalu) 5. raniti 6. drobiti ili razbijati zemlju (motikom ili pijukom) 7. suvo kašljati, kašljucati 8. dati na privremeno korišćenje (konja) 9. sporo jahati 10. pogoditi za težak rad 11. otrcati, učiniti običnim

Termin hack ušao je u računarsku tehnologiju kada je železnica počela da koristi računare i uvela železnički žargon u njihovu upotrebu⁷.

Prvi poznata upotreba termina hack u ovom kontekstu datira od 20. novembra 1963. kada je pomenuta u studentskom radu Instituta za tehnologiju Masačusetsa. U njemu se kaže: „Telefonski servis bio je u zastoju zbog takozvanih hacker-a, prema profesoru Charltonu Tucker-u, administratoru telefonskog sistema Instituta. Hacker-i su povezivali sve telefonske linija između Instituta i Harvarda ili su pravili međunarodne pozive po ceni lokalnih. Jedan od metoda bio je povezivanje telefonskog sistema Instituta i računara koji je pozivao različite brojeve sve dok ne bi pronašao izlaznu liniju. Zbog ovog hacking-a većina telefonskih brojeva Instituta je ukinuta.“⁸

Ova moderna značenja reči hack, hacker i hacking, koja se odnose isključivo na kompjutersku tehnologiju, biće detaljno pojašnjena u sledećem poglavlju.

⁴ Podatak dobijen od profesora dr. Vladimira Štambuka

⁵ „Englesko – srpskohrvatski rečnik“, Morton Benson, Treće izdanje, Beograd: Prosveta, 1993

⁶ „Novi standardni rečnik englesko srpskohrvatski srpskohrvatski engleski“, Obod – Cetinje, 1988

⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Hack_\(technology_slang\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Hack_(technology_slang))

⁸ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

1.2. Pojam hacker-a

Reč hacker većinu ljudi neupućenih u računare asocira na uništavanje kompjutera i štetu za koju su čuli da su je „komjuterski manijaci“ napravili. To je zato što su mediji stvorili takvu sliku o ljudima koji sebe nazivaju hacker-ima ne ulazeći pri tom u vrste aktivnosti kojima se ti ljudi bave i ne analizirajući dovoljno ovu novu zajednicu nastalu u drugoj polovini prošlog veka kao posledica vrtoglavog razvoja računarske tehnologije.

Tokom godina, uporedo sa razvojem kompjutera, reč hack je menjala svoje moderno značenje tako da postoji više varijanti njenog objašnjenja. Prema Novom hacker-skome rečniku⁹ termin hacker ima sledeća značenja:

- osoba koja uživa u istraživanju detalja u programiranim sistemima i poboljšanja njihove upotrebne moći, suprotno većini korisnika koji uče samo neophodni minimum korišćenja tih sistema.
- osoba koja programira sa entuzijazmom (čak i opsesivno) ili koja više uživa u programiranju nego u teoretisanju o istom.
- osoba sposobna da proceni prave vrednosti
- osoba koja je dobra u brzom programiranju
- osoba koja je ekspert za neki korisnički program ili provodi mnogo vremena koristeći ga (na primer Unix hacker)

Ovih pet definicija su međusobno povezane i ljudi na koje se one odnose slažu se sa ovim opisima. Međutim, postoji još nekoliko opisa hacker-a¹⁰, a to su:

- Ekspert ili entuzijasta bilo koje vrste (na primer astronomy hacker)
- osoba koja uživa u intelektualnim izazovima i koja se trudi da pređe postojeće granice kreativnosti
- maliciozna osoba koja njuškanjem dolazi do poverljivih informacija.
- član globalne zajednice definisane mrežom, tj Internet-om

I Oksfordski rečnik¹¹ engleskog jezika ima nekoliko definicija hacker-a:

- entuzijasta u programiranju ili korišćenja računara zarad njih samih
- osoba koja koristi svoje veštine za neovlašćen pristup računarskim podacima i mrežama.

Kao što se vidi, neke od ovih definicija imaju krajnje negativnu konotaciju. Međutim, prava istina je potpuno drugačija, što će biti jasno čim se ustanove vrste hacker-a.

⁹ “The New hackers Dictionary“, Eric Steven Raymond, MIT Press, 1991 (www.catb.org)

¹⁰ www.wikipedia.org

¹¹ www.askoxford.com

1.3. Vrste hacker-a i hacker-ska etika

Hacker-i sebe smatraju elitom zasnovanoj na meritokratiji tj. zaslugama i vrlinama. Što više stvari uradiš, više će te ceniti. Međutim, postoji više kriterijuma klasifikacije hacker-a. Jedna od njih je prema kriterijumu poštovanja etike.

Hacker-ska etika ne postoji nigde kao pisan i zvaničan dokument. Ipak, najbliži njenom određenju bio je Steven Levy, koji je u svojoj knjizi iz 1984. godine „Hakeri: Heroji kompjuterske revolucije“ nabrojao šest glavnih principa hacker-ske etike¹². Oni su:

1. pristup računarima i svemu što može da nas nauči o tome kako svet funkcioniše – mora biti neograničen i potpun
2. sve informacije moraju biti slobodne (javne)
3. odbojnost prema vlastima i autoritetima - potsticanje decentralizacije
4. hacker-e treba ceniti po njihovom hack-u, a ne po lažnim kriterijumima kao što su diploma, starost, rasa ili položaj u društvu
5. na računaru se kreira umetnost i lepota
6. računari mogu promeniti život na bolje.

Osnovni kriterijum podele hacker-a jeste prema **etičkoj prirodi dela** kojima se bave. Tu postoje¹³:

1. **hacker-i „Bele kape“** (White hat hackers) – bave se zaštitom sistema i mreža računara. Trude se da poboljšaju zaštitu sistema da ne bi došlo do „provaljivanja“ u njih i nanošenja štete. Strogo se pridržavaju pravila hacker-ske etike u korišćenju informacija i moći. Nastali su krajem 70-tih godina prošlog veka od odreda **Tigrova**, čitavih timova sastavljenih od hacker-a, koji su bili zaduženi za održavanje bezbednosti sistema u laboratorijama i velikim kompanijama. Tigrovima je to profesionalna orijentacija, njihov posao je da hack-uju kako bi ispitali ili poboljšali slabosti postojećih sistema računara. Po pravilu se „iznajmljuju“ od kompanija da bi „provalili“ u računar, a zatim obavestili vlasnika na koji način je to urađeno i kako poraviti određenu manjkavost bezbednosti.
2. **hacker-i „Sive kape“** (Gray hat hackers) – jesu nešto između „crnih“ i „belih“ kapa. Većinom su to hacker-i koji su u mladosti tokom učenja na računarima kršili Etiku, da bi kasnije to svoje stečeno znanje primenjivali po svim njenim pravilima. Takav je, na primer, nemački hacker Mixter koji se u javnosti deklarirao kao „siva kapa“ koja je od nedavno postala „bela kapa“ jer je shvatio da je, „prekoračivši zakonske granice ispaio budala pred nemačkim pravosudnim zvaničnicima.“ Ove vrste hacker-a prepliću se i ima ih i među „crnim“ i među „belim kapama.“

¹² <http://www.echonyc.com/~steven/>

¹³ <http://www.wbglinks.net/> i www.wikipedia.org

3. **hacker-i „Crne kape“** (Black hat hackers) – gledano „spolja“, totalno su suprotni „belim kapama“. Preziru pripadnike „belik kapa“ i trude se da „slome“ svaki vid zaštite računara. I oni poštuju Levy-jevu etiku, s tim što je interpretiraju na sasvim drugi način. Princip da sve informacije treba da budu slobodne daje im opravdanje da provaljuju u tuđe sisteme. Uz Levy-jevu Etiku, poštuju i izmenjenu verziju New Hacking Manifest-a¹⁴ u kome osuđuju hack-ere „bele kape“. Preziru bavljenje računarima iz materijalnih razloga, kao i industriju koja zarađuje novac na poboljšanju bezbednosti računara. Neretko se dešava i da unište neki deo sistema, obore neku veb stranicu ili obrišu dokumenta iz računara u koji su „provalili“. U njihove aktivnosti spada i kreiranje i oslobađanje „virusa“ i „crva“ koji nanose štetu korisnicima računara. Ne treba ih mešati sa ljudima koji prave „virsuse“ bez namere da ih ubace u druge računare, već samo radi ispitivanja postojeće bezbednosti nekog računara.

Ako za kriterijum uzmemo **stručnost za određeni program, operativni sistem ili neku oblast** kao što smo već pomenuli u prethodnom poglavlju postoje: Unix hackers, Windows hackers, Game hackers...

Mnogo detaljnija i preciznija podela je na sledeće vrste hacker-a koje se međusobno prepliću i dopunjuju jer bez znanja jedne oblasti računara nije moguće postati ekspert u drugoj. Dakle, ovde su kriterijumi za klasifikaciju **i nivo veštine rada na računaru, i sfera interesovanja i etički momenat samog hack-ovanja**¹⁵:

1. Old school hackers – hacker-i „stare škole“

U ovu grupu hacker-a spadaju ljudi koji su se bavili računarima od samog njihovog nastanka. Imali su neograničeni pristup računarima, međutim, u odnosu na današnje hacker-e bili su u ograničeni kada je dostupnost postojećeg saznanja u pitanju. Naime, ovi hacke-ri nisu imali nikog od koga bi naučili nešto o računarima - jer takvih nije bilo. Oni su se prvi bavili ispitivanjima računara i njihovih mogućnosti. Prvi kompjuteri bili su veličine jedne sobe i koštali su milione dolara. Zahtevali su stalni nadzor stručnjaka i posebne mašine za hlađenje kako ne bi došlo do njihovog pregorevanja i gubitka informacija.

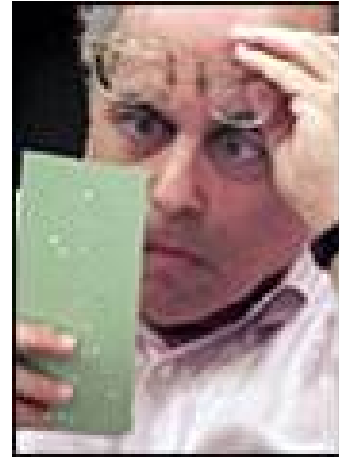
Prvi računari su bili veličine sobe

¹⁴ Obe verzije su date u prilogu. Izmenjeni „New Hacking Manifesto“ je dobijen je od sagovornika bl00dz3r0 sa kojim je urađen intervju ali se može pronaći i u nultom broju e-magazina „Phrack“ na www.phrack.nl/phrack62/p62-0x0f.txt

¹⁵ “Digital Crime And Digital Terrorism”, Robert W. Taylor, Eric J. Fritsch, Tory J. Caeti, John Liederbach, D. Kall Loper - Paperback / 397 Pages / Prentice Hall / March 2005

Programi za ove računare radili su po principu ručno izbušenih kartica koje su se posle stavljale u „čitač“ računara i posle obrade podataka koja je mogla trajati satima, dobijao se rezultat. Veći programi zahtevali su na stotine kartica, samo jedna pogrešno probušena rupa ili kartica na pogrešnom mestu mogla je da upropasti proces i cela operacija morala je da se izvodi iznova. Ovi računari koristili su se u MIT-u i njihova memorija imala je 74 kilobajta¹⁶.

Za hacker-e stare škole zaštita autorskih prava bila je nepoznanica. Njihova omiljena aktivnost bila je čitanje tuđih programa, njihovo modifikovanje i proširivanje njihovih mogućnosti. Levy je na njih mislio kada je pisao o principima hacker-ske etike. Zahvaljujući njihovim istraživanjima 1959. godine na računaru je prvi put kreirana muzika. Program za igranje šaha takođe je jedno od najvećih „hack-ova“ tog vremena.

Kartice sa prvim programima

2. Phreakers

Ova kovanica nastala je spajanjem reči „telefon“ (phone) i „provala“ (breaking). Logično, u pitanju su hacker-i čija je uska specijalnost krađa telefonskih impulsa, obavljanje međunarodnih poziva na račun drugog lica i sve one aktivnosti koje te tiču telefonskog saobraćaja.

Prvi „phreaker“ nastao je igrom slučaja, 1971. godine kada je vijetnamski veteran John Drapper u slušalicu dunuo dečijom pištaljkom koju je našao u kutiji korn-fleksa. Sa druge strane se začuo signal koji je značio da je veza slobodna za telefoniranje. I to na račun države! „Caka“ je bila u tome što je pištaljka reprodukovala zvuk na 2600 megaherca, identičan kao onaj koji se dobije kada se novčić ubaci u telefonsku govornicu. Tako je Drapper, kasnije poznat kao Captain Crunch postao prvi phreaker, a njegovo otkriće dalje je razvijalo sve moguće zaobilaznice kada je plaćanje telefonskih računa u pitanju. Hacker-i su počeli da prave „plave kutije“ čiji su oscilatori proizvodili zvuke na 2600 megaherca.

Osim pištaljkama, phreakers-i su se u početku bavili i „surfovanjem preko ramena“. Odlazili bi na autobuske stanice ili aerodrome, gde je bilo telefonskih govornica i krišom beležili koje su brojeve pozivali oni koji su koristili telefon. To bi zapisali i onda bi te iste brojeve oni koristili za telefoniranje. Sedamdesetih godina prošlog veka ovo je bio veoma unosan posao, jer su phreakers-i te „šifre“ prodavali emigrantima po Americi koji su želeli da se bez nadoknade ispričaju sa rodbinom u matičnoj zemlji.

Sveopštom digitalizacijom i uvođenjem računara u široku upotrebu, mogućnosti phreakers-a postale su neograničene. Nastalo je „ratno biranje“, pa je tako danas moguće

¹⁶ “Digital Crime And Digital Terrorism”, Robert W. Taylor, Eric J. Fritsch, Tory J. Caeti, John Liederbach, D. Kall Loper - Paperback / 397 Pages / Prentice Hall / March 2005

uključiti mali programčić koji će sam naizmenično pozivati sve moguće kombinacije brojeva dok ne naleti na pravu kombinaciju koja će omogućiti pristup nekom telefonu. Phreaker-u ostaje samo da sedi za računarom i čeka da mu program izbaci odgovarajuću šifru.

3. crackers

Naziv potiče od reči „crack“ što znači pukotina ili naprslina. Glavna preokupacija cracker-a jeste bezbednost sistema računara. Njihove glavne aktivnosti tiču se „provaljivanja“ u tuđe računare. To obuhvata zaobilazanje svih zaštita u jednom sistemu i pronalaženje načina da se neometano pristupi podacima sa njega. Dakle, za sve što uključuje provlačenje između „rupa“ u sistemima nadležni su cracker-i.

Kada se u medijima pojavi tekst koji govori o tome kako su hacker-i „uhakovali“ neki računar ili sajt, to je zapravo greška. Hacker-i su radoznali ljudi koji ne vole da nekome ugrožavaju privatnost. Naprotiv, oni se svim snagama bore za zaštitu privatnosti i ekperimentišu na računarima sa željom da unaprede njihovu bezbednost i pronadju uljeze koji se kriju u njima. Ti uljezi su cracker-i. Njihove intelektualne sposobnosti i znanje o računarima jednako je kao kod hacker-a, s tim što oni koriste te svoje sposobnosti da bi nekome načinili štetu. Oni kreiraju viruse i trojanske crve, upadaju na servere i prave štetu na njima uglavnom menjajući prvu stranu sajta. Dakle, glavna paralela između hacker-a i cracker-a jeste ta što hacker-i pronalaze rupe u sistemima da bi ih „zakrpili“, dok cracker-i koriste takve propuste da bi načinili štetu. Prema nekim studijama, većina cracker-a su tinejdžeri ili u ranim dvadesetim godinama, a njihovi najčešći motivi jesu zadovoljavanje ega, samodokazivanje, kao i dokazivanje pred ostalim pripadnicima ove kulture, ali i dokazivanje „nekom“ da loše stvari koje neko uradi mogu proći nekažnjeno. Cracker-i imaju svoje sajtove i forume na internetu gde se mogu do mile volje hvalisati načinjenom štetom i upadima u računare. Često se desi da cracker ne našpravi nikakvu štetu na sajtu ili računaru, već samo ostavi poruku tipa „Taj i taj je bio ovde“ kako bi pokazao svoju nadmoć.

4. warezd00dz

Slično cracker-ima, i warezd00dz-i se bave „provaljivanjem“, s tim što je meta napada određeni program. Naziv je nastao od reči software koja označava neki program, aplikaciju tj. „meki“ deo računara. Njihova specijalnost jeste editovanje programa, pronalaženje serijskih brojeva i njihova nelegalna distribucija korisnicima. Warezd00dz-i koriste i prave programe pomoću kojih se jedan program ili igrice može instalirati na neograničeni broj računara, a ne samo na jednom, kako je proizvođač programa zamislio. Oni su su prvi u lancu piraterije i na ivici su zakona, jer svojim delatnostima direktno krše zakone o autorskim pravima, ilegalnoj distribuciji i kopiranju programa.

Ukoliko želite da posle ovih redova osudite „rad“ warezd00dz-a, bilo bi lepo da se samo za trenutak stavite u dve različite situacije koje podjednako imaju veze sa ovim tipom hacker-a: U prvoj situaciji, Vi ste seli za računar i mesecima pravili program, na primer, za editovanje zvuka. U tom programu mogu se otvarati sve vrste audio fajlova

kako bi se vršila njihova korekcija. Takav program je veoma pogodan za radio stanice koje u njemu mogu editovati i pripremati materijale za svoje emisije. Vi ste kao autor procenili da Vaš uloženi višemesečni trud zahteva određenu materijalnu nadoknadu i u skladu sa tim ste i odredili cenu tog programa koju svaka radio stanica mora da plati da bi ga koristila. Svoj program zaštitili ste serijskim brojem koji je različit za svaku kopiju programa, tako da svaka radio stanica koja plaća program, u stvari kupuje određenu kombinaciju brojeva koja unosom omogućava programu da radi. A onda se pojavi „neki tamo“ warezd00dz, „otvori“ Vaš program, sakupi na gomilu sve te brojeve i zatim takav „crack-ovani“ program prodaje na Zelenom vencu za 200 dinara. Ceo grad koristi Vaš program, a Vi od toga nemate ni dinara. Sve ide warez-ima i dilerima. Zaista loše, zar ne? Warezd00dz-i su Vam upropastili sve one mesece truda, a možda i ceo život.

Situacija dva Vas stavlja u poziciju novinara na nekoj radio stanici. Radio stanica ima računar, ali nema program za editovanje zvuka tako da svu montažu radi na velikim trakama koje se ručno seku. Pri tom, urednik Vas maltretira zašto tako sporo montirate, zašto Vam treba toliko vremena da spremite emisiju i preti Vam da nikada nećete dobiti povećanje i onako mizerne plate jer ste kompjuterski nepismeni i ne znate da montirate na računaru. Kada Vam sve dozlogrdi, odete na Zeleni venac, date 200 dinara za program čija je legalna cena 400 \$, instalirate isti CD u računar na poslu i u Vaš lični računar kod kuće. Onda malo vežbate kada niste na poslu, i već za 10 dana možete uredniku da začepite usta i tražite povećanje plate, a Vaša emisija je spremna za upola kraće vreme nego što je to ranije bilo potrebno. Kada se iskalkulišete, uštedeli ste sebi i firmi 795 \$, naučili ste da montirate, dobili povećanje plate i razmišljate kako je taj cracker koji je „provalio“ program jedan divan čovek koga biste čak voleli i da upoznate i izljubite jer Vam je olakšao život.

Kao što je navedeno na početku, razumevanje i suđenje o hacker-ima zavisi iz kog ugla gledate na stvari.

5. hackers

Reč je nastala spajanjem reči „hacker“ i „activist“ 1998. godine u članku Grassroots Hactivism čiji je autor Kevin Poulsen.¹⁷ Haktivist-i su ljudi koji koriste svoje hacker-sko umeće radi promovisanja političkih ideologija. Njihovo znanje o računarima može biti na različitim nivoima, od početnika do eksperata. Haktivists-i dele zajedničku etiku sa hacker-ima s tim što je različito tumače i prenose na polje politike. Ako hacker-ska etika tumači da je loše hack-ovati zarad ličnih ciljeva, prema haktivist-ima hack-ovanje zarad političkih ciljeva nije u suprotnosti sa etikom. Ovo malo liči na pronalaženje rupa u zakonu. U svetu hacka sve je relativno i sve može biti višestruko

Slika sa naslovne strane New York Times-a

¹⁷ http://searchsecurity.techtarget.com/sDefinition/0,,sid14_gci552919,00.html i www.thehactivist.com

protumačeno.

Pomenuti članak Kevina Poulsen-a je napisan kao reakcija na napad na web stranicu časopisa New York Times. Naime, novinar NYT John Markoff objavio je priču o Kevinu Mitnicku, jednom od najvećih hacker-a. Priča je, iako sa nedovoljno svežim informacijama i sa ličnom notom autora, ipak, dospela na naslovnu stranicu novina.

Grupi HFG (Hack For Girls) nije se previše dopalo ovakvo predstavljanje njihovog idola, pa su autoru ostavili poruku na web stranici NYT. Uz poruku, hacktivisti-i su ostavili i komentare u samom kodu stranice koje su mogli da pročitaju samo oni koji su znali kako se to radi. Komentari su isključivali svakog ko nije vldao kompjuterskim veštinama. Njihovom daljom analizom utvrđeno je da ti komentari imaju krajnje političku konotaciju.

Još jedna politička poruka osvanula je 1997. godine na sajtu Indonežanskog ministarstva inostranih poslova¹⁸. Portugalska hacker-ska grupa Toxyn izmenila je prvu stranicu sajta i ostavila poruku indonežanskoj vladi da prestane da ugnjetava Istočni Timor. To je bio samo početak napada na sajtove Republike Indonezije koji su se nastavili tokom 1998. i 1999. godine. Većina napada potpisana je imenima hacker-skih grupa iz Portugalije, a sve one su tražile prestanak ugnjetavanja naroda Istočnog Timora.

Prva strana web sajta Ministarstva Spoljnih poslova Indonezije posle napada hacker-a

¹⁸ www.dfa-deplu.go.id

6. larval and newbies

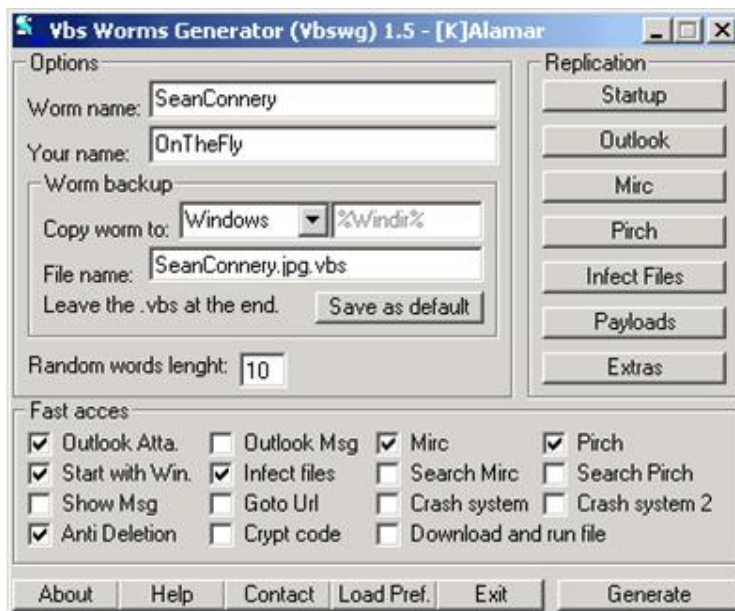
Obe ove grupe su veoma slične po svojim karakteristikama. I jedni i drugi imaju ograničeno znanje u korišćenju računara, a samim tim i problem sa socijalizacijom u okviru hacker-ske potkulture. Zbog svog ograničenog znanja često krše etiku, a da toga i nisu svesni. Njihova jedina želja je da nauče dovoljno kako bi se dokazali u svetu hacker-a ne bi li dobili priznanje od drugih za to što rade. Ova vrsta hacker-a nastala je sredinom 80tih godina prošlog veka, kao reakcija na film „War Games“¹⁹. Tinejdžeri su prosto poludeli za hackovanjem, a mediji su punili svoje stranice pričama o podvizima hacker-a koji zapravo to nisu bili. U to vreme svaki larval hacker bio je „potrčko“ nekom ozbiljnijem hacker-u. Kada bi, na primer, telefonska kompanija ušla u trag nekom phreaker-u koji je krao impulse, njegov prijatelj larval hacker dobio bi zaduženje da pronađe novi računar. Larval hacker je kao nagradu za to dobijao pažnju, znanje i socijalni status.

7. cript kiddies lamers

Kao i larval hacker-i, script kiddies imaju ograničeno znanje što se tiče računara i nisu socijalizovani u okviru hacker-ske potkulture. Međutim, osnovna razlika je što larval hacker-i imaju želju da unaprede svoje znanje i naprave nešto sami, dok kod script kiddies-a apsolutno ne postoji nikakva želja da se napreduje u edukativnom smislu. To su uglavnom tinejdžeri, četrnaestogodišnjaci koji nisu željni ni dokazivanja ni profita, već imaju čisto vandalske pobude.

Njihova meta su svi korisnici računara, bez određenog razloga. Oni nikada ne naprave sami aplikaciju, već koriste ono što su drugi odavno napravili. Zbog nedostatka znanja i lenjosti, nemaju svoje mesto u hacker-skoj zajednici.

Script kiddie se postaje tako što roditelji kao poklon detetu za rođendan, Božić i slično uplate vreme na Internetu. Surfajući po Internetu, dete će naići na chat sobe, ICQ ili MSN aplikacije gde će se možda verbalno zameriti nekom drugom script kiddi-ju koji će mu uhakovati računar.

Skripta za pravljenje crva

¹⁹ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

U prvi mah neće znati šta mu se desilo, ali ako se raspita na pravim mestima, shvatiće da mu je tamo neki dečak sa druge strane monitora upao u kompjuter i tražiće način da mu se osveti. Pomoću pretraživača poput Yahoo-a ili Google-a pronaći će razne skripte i uputstva kako da uzvrat istom merom, tj kako da i on nekom upadne u računar. Vrat će se na chat i početi iz obesti da upada u sve računare u koje bude mogao. Takođe će pokušati da se upusti u razgovor sa pravim hacker-ima, i ukoliko od njih bude saznao da oni ne koriste Windows operativni sistem, instaliraće Linux na svoj računar. Pošto je Linux veoma zahtevan i komplikovan, shvatiće da mu je lakše da koristi Windows i tada script kiddie postaje lamer. Prema statistici bar polovina script kiddi-ja se zaustavlja na ovoj tački, vraća se na Windows i ostaje lamer²⁰.

Oni uporniji koji uspeju da nauče osnove rada u Linuxu neće stići dalje od početka. Nastaviće da koriste tuđe programe za razne obesne provale. Epilog može da bude:

- kada sazri, shvatiće da destrukcija nije ispravna i da nije vredna truda
- uhvatiće ga roditelji
- uhvatiće ga policija
- u retkim slučajevima postaće pravi hacker, pošto osobe koje postanu script kiddie teško mogu da naprave dostignuća vredna jednog hacker-a.

Ova podela hacker-a na vrste prema nekim kriterijumima je uslovna i nikako nije konačna. Za neke vrste teško je pronaći tačne granice, neke se međusobno prepliću dok neke ne mogu jedna bez druge. U svakom slučaju, za očekivati je da se sa razvojem kompjuterske industrije poveća i segmentacija ove mlade potkulture, kao i broj njenih pripadnika.

²⁰ "Digital Crime And Digital Terrorism", Robert W. Taylor, Eric J. Fritsch, Tory J. Caeti, John Liederbach, D. Kall Loper - Paperback / 397 Pages / Prentice Hall / March 2005

1.4. Hronologija hackovanja

Hack-ovanje ima poprilično burnu prošlost obzirom na relativno kratak period u kome se ova veština upotrebljava. Ne postoji ni jedna opštepriznata verzija hacker-ske istorije. Mnogi su pokušali da naprave neku zvaničnu hronologiju, ali ni jedan od ovih autora nije zvanično priznat kao njen tvorac.

Prema većini tekstova i debata objavljenih na temu periodizacije hack-erisanja, najčešće upotrebljavana hronološka odrednica hack-ovanja izgleda ovako²¹:

- I. (do 1969. godine) Hacker-ska predistorija
- II. (1970 – 1979) Staro doba
- III. (1980 – 1989) Zlatno doba
- IV. (1990 – 1994) Period Velikog hacker-skog rata
- V. (1994 – do danas) period Nulte tolerancije

HACKERS-SKA PREDISTORIJA

Kao što je već pomenuto, začeci hack-ovanja nemaju veze sa upotrebom računara. Njeni koreni su usađeni u nastanak i razvoj telekomunikacionog biznisa. Ti hacker-ski „dinosaurusi“ nastali su još 1878 godine i radili su na telefonskim centralama kao operateri. Još tada ih je pratio loš glas zbog navodnog prisluškivanja telefonskih razgovora, izvođenja raznih neslanih šala na radnom mestu kao i zloupotrebe telefonskih veza. Nastankom digitalizacije, telefonske kompanije su prve uvele računare u svoje poslovanje kako bi zamenili ljudske operatere.

Prvi hacker-i u modernom smislu nastali su krajem 60-tih godina prošlog veka i to, gde drugo, nego na MIT-u. Nazivali su se „phranksters“ i to je bila jedna gomila znatiželjnika koja je žarko želela da lično proveriti i otkrije kako kompjuter funkcioniše. A zna se da su prvobitni računari bili veličine jedne prosečne sobe, u staklenim kutijama koje su bile klimatizovane. Upravljanje njima bilo je veoma skupo, a programeri su imali ograničen pristup njima. Tada se pojam „hack“ javlja kao oznaka prečica koje pišu i koriste programeri da bi lakše upravljali tim računarima. Ovi ljudi odgovaraju onoj definiciji hackera koja kaže da je hacker „osoba koja uživa u istraživanju detalja u programiranim sistemima i poboljšanja njihove upotrebne moći, suprotno većini korisnika koji uče samo neophodni minimum korišćenja tih sistema.“²² Kada se to povezalo sa digitalizacijom telefonije, hacker-i su naučili da krađu telefonske impulse, lopovi da hackuju pa su stapanjem ove dve „sorte“ ubrzo nastali „phreakersi“.

Kao što se može zaključiti, prvi hacker-i su bili totalni „pozitivci“. Oni su radili na unapređenju računarske tehnologije i pronalaženju novih načina korišćenja računara. Ovaj period karakterišu različiti pronalasci koji su olakšavali rad na kompjuterima, a ne aktivnosti koje bile destruktivne prirode. I zato su prvi hack-ovi u stvari inventivne kreacije prvih majstora kompjuterskih veština.

²¹ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

²² <http://www.catb.org/jargon/html/H/hacker.html>

Osim krađe telefonskih impulsa, u ovom periodu, kao posledica detinje radoznalosti „hacker-a“ nastali su mnogi izumi bez koga bi većinih današnjih korisnika rad sa računarom bio nezamisliv. Dr Douglas Engelbart 1968. godine izumeo je html jezik (Hyper Text Mark-up Language)²³ kojim se prave web stranice; konstruisao je miša, bez koga danas više od polovine korisnika ne bi moglo da koristi računar, ne znajući da im miš i ne treba jer za sve operacije postoje prečice na tastaturi. Prozori na ekranu (windows), cross-file editovanje i još 20tak patenata delo su ovog kompjuterskog entuzijaste²⁴.

Još jedan izum koji će svakako ostaviti traga na celokupan razvitak kompjuterske tehnologije jeste operativni sistem Unix. Nastao je 1969. godine iz glave Denisa Richie-a i Kena Thompson-a, stručnjacima koji su radili u Bell-ovim laboratorijama u SAD. Richie je i kreator kompjuterskog jezika C.

HACKER-SKO STARO DOBA

Staro doba predstavlja period u kome su na sve strane prosto „prštali“ izumi i otkrića vezani za računare i mogućnosti njihove upotrebe. Početak je 1971. godine kada je John Drapper, vijetnamski veteran dunuo u slušalicu pištaljkom koju je pronašao u kutiji kornfiksa „Captain Crunch“. Iz slušalice se odjednom začuo zvuk koji je govorio da je veza slobodna za telefoniranje. Mogao je da pozove bilo koga, na primer i Australiju i to bez ikakve nadoknade. Kompjuteri koji su zamenili brbljive operatere na telefonskim centralama nisu zloupotrebljavali svoje radno mesto, ali nisu mogli ni da prepoznaju dečiju pištaljku. Drapper postaje prvi phreaker, a samim tim izaziva stvaranje unosne profesije koja se bavi zaštitom elektronskih sistema. Ta profesija pokušala je da se uhvati u koštac sa ekspanzijom manipulisanja i krađe telefonskih impulsa. A kada su američke vlasti tokom rata u Vijetnamu uvele dopunski porez na telefonske impulse koji je trebalo da popuni istrošeni vojni budžet, hipici su obručke prihvatili hack-ovanje telefonskih impulsa za koje su smatrali da imaju savršen alibi.

Steve Wozniak i Steve Jobs napravili su prvi Apple I kompjuter 1976. godine. Posao su započeli u jednoj garaži pošto je Wozniak prodao svoj HP kalkulator, a Jobs automobil. Pre toga su se bavili dizajniranjem kompjuterskih igrica i pravljenjem „plavih kutija“ koje su služile da obmanjuju telefonske centrale na način na koji je to Drapper-u prvi put pošlo za rukom. Prvi Apple računar nije imao ni tastaturu, ni zvuk, ni grafiku, ali je u to vreme bio senzacionalan pronalazak.

Krajem 70-tih godina pojavili su se prvi BBS-ovi (Bulletin Board Systems). Nastali su kao potreba hacker-a da osnuju svoje virtuelno mesto okupljanja. BBS-ovi su ličili na današnje internet forume. Pristup BBS-u odvijao se preko modema, putem telefonske linije, a na njima su hacker-i ostavljali jedni drugima poruke, razmenjivali iskustva i programe, igrali igrice i čitali vesti. Vođeni su od strane sistem operatera (SysOps) i predstavljaju preteču današnjeg Interneta tj. World Wide Web-a.

²³ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

²⁴ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

HACKER-SKO ZLATNO DOBA

Ovaj period počinje 1980te godine. Već od 1981. godine pojavljuju se novi modeli personalnih računara pod nazivom „Commodor 64“. Tako hack-ovanje postaje domaća radinost i jedna vrsta zabave. Posle filma „War games“ 1983. godine svet je konačno upoznao hacker-e. BBS-ovi su nicali na svakom koraku, što nije moglo da prođe bez nevolja. Syber space dobija oblik Divljeg zapada u kome cveta vandalizam.

Tih godina hacker-ska grupa „414“ iz Milvokija načinila je seriju provala duž cele Amerike čije su mete bile vojne laboratorije kao i „Memorijalni centar za rak“²⁵. Uhvaćeni su od strane policije, a onda se ispostavilo da je neko cinkario agentima sve što je ova grupa radila. Crv sumnje je ubačen među hacker-e što dovodi do pojava klanova i na kraju do samog rata.

PERIOD VELIKOG HACKER-SKOG RATA

Od 1990. do 1994. godine različite hacker-ske bande svodile su svoje međusobne račune na sve moguće načine. Početkom 90-tih, Amerikom su krstarile na desetine hacker-skih grupa. Ipak, jedna se izdvajala svojim umećem, aktivnostima i brojem članova. Nosila je ime „LOD“²⁶. Kada su se vođe ove „bande“ međusobno posvađale, došlo je do pravog pravcatog rata među američkim hacker-ima. Na jednoj strani bio je Chris Bludax na čelu LOD-a, a na drugoj „otpadnici“ Fyber Optic, Acid Phreak i Scorpion koji su osnovali sopstvenu grupu MOD. Tako je počela repriza rata Severa i Juga u hacker-skome podzemlju. To je sve uticalo na komunikacije, u kojima je nastao opšti haos. Uz obaranje BBS-ova i telefonskih linija, hacker-i su se služili i zaposedanjem servera velikih telefonskih kompanija poput „South Bell-a“ i „AT&T“. Policija je uvidela da se nešto dešava i pomno je pratila razvoj događaja, ali nije reagovala. Samo je sedela i sakupljala podatke²⁷.

Američki telekomunikacioni gigant „AT&T“ doživeo je kolaps 15. januara 1990. Na Dan Martina Luther King-a pao je ključni, najvredniji i najbolje čuvani segment američkog telefonskog sistema – long distance sistem korporacije. Oko 60.000 telefonskih pretplatnika ostalo je bez telefonskih veza, dok je nerealizovano ostalo 70 miliona poziva. Kasnijom istragom je utvrđeno da je razlog kolapsa u prirodi programa koji je nadgledao telefonsku centralu. Međutim, policija je iskoristila celu situaciju kako bi se jednom za svagda obračunala sa hacker-ima. Američke vlasti okrivile su hacker-e za kolaps u „AT&T-u“ pa je tako 9. maja 1990. godine započeta policijska operacija „Sundevil“. Akcija je sprovedena od strane 150 agenata u 20 američkih gradova. Izvele su je kombinovane specijalne jedinice FBI-ja, USSS-a²⁸, pripadnika zaduženih za bezbednost telekoma u SAD, FCIC-a²⁹, IACIS-a³⁰, DATTA³¹, OSI³², pa čak i NASA-e. U toj akciji zatvoreno je preko 30 BBS-ova (od ukupno 30 000) zaplenjeno 23 000

²⁵ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

²⁶ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

²⁷ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

²⁸ Tajna policija SAD

²⁹ Federalni komitet za kompjutersku istragu

³⁰ Odeljenje za borbu protiv kompjuterske mafije

³¹ Eksperti za slučajeve krađe čipova, intelektualnog vlasništva i „crnu berzu“ moderne elektronike

³² Odeljenje zaštite elektronskih sistema u američkoj avijaciji

disketa sa piratskim sadržajem i uhapšeno je vođstvo grupa LOD i MOD. Interesantno je da je većina uhapšenih hacker-a bila mlađa od 22 godine. Do pravog suđenja nije nikada došlo. Nije bilo pretresa, saslušavanja svedoka, ni veštačenja eksperata. Usledila su priznanja članova MOD-a da su krivi po svakoj tački optužnice od 23 strane u kojoj su se teretili za vandalizam i provale u najveće nacionalne kompjuterske sisteme. Objavljeno je saopštenje za javnost na 18 stranica. Ipak, ni u jednom trenutku nije se spominjala veza hacker-a i kolapsa u „AT&T“-u. To predstavlja još jedan dokaz da je vlast iskoristila problem u nacionalnoj telekomunikacionoj službi kao povod da se uhapsu hacker-i. Petorica članova MOD-a 1992. godine proglašeni su krivim za kompjuterske provale i krađu poverljivog materijala iz kreditnih odseka banaka. Fyber Optic osuđen je na godinu dana zatvora, dok su Scorpion i Acid Phreak dobili 6 meseci uslone kazne i obavezu dobrovoljnog rada³³.

PERIOD NULTE TOLERANCIJE

Ovaj period nezvanično počinje još 1986. godine oštrim istupom američkih zakonodavaca u vezi sa elektronskim komunikacijama. Prvo je u Kongresu usvojen Zakon o kompjuterskoj krađi, a ubrzo i Zakon o zloupotrebama baza podataka³⁴. Tada nastaju i prvi elektronski policajci i istražni organi.

Pozadina svega je, prema mišljenjima pojedinaca, sasvim drugačija. Nije u pitanju ni krađa impulsa, ni upadanje u tuđe računare. Amerika je shvatila da je budućnost u elektronskom biznisu. Hacker-i su morali biti žrtvovani i satanizovani kako bi ustupili mesto poslovnim interesima i neometanom profitu velikih kompanija. Kada je 1990tih godina Internet zamenio BBS-ove, Amerika je zabeležila jedan od najdužih perioda privrednog rasta u svojoj istoriji. Dnevno je osnovano preko 700 firmi za poslovanje preko mreže. Da su hacker-i ostali na toj sceni, sav taj profitabilan biznis razvijao bi se mnogo teže. Ovako je uklonjena i poslednja prepreka da velike kompanije monopolizuju tržišta i tako zarade velike svote novca. Tokom vremena, velike firme su uspele da privole neke hacker-e da rade za njih, dok je većina ostala verna „neprofitnom hacking-u“ i „istraživanju računara zarad njih samih“, ali nedovoljno organizovana da bi se oduprla moćnim kapitalistima³⁵. Bogatim kapitalistima je, uz podršku američkog zakonodavstva, bilo u interesu da uvećaju svoj novac putem izrade i prodaje programa za računare. Hacker-i su im bili smetnja, što zbog svog znanja o računarima, što zbog svog stava o slobodnom protoku informacija i dostupnosti tehnoloških inovacija širokim narodnim masama. Zato im je u interesu bilo da hacker-i budu na njihovoj strani i da rade za njih, oni koji nisu želeli, bili su proganjani.

³³ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

³⁴ 18 U.C.S. §1029 Fraud and Related Activity in Connection with Access Devices
18 U.C.S. §1030 Fraud Related Activity in Connection with Computers
(www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/fedcode.htm)

³⁵ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

1.5. Ko danas živi u lošem vremenu?

Već je napomenuto da je u svetu hacker-a sve relativno kada je reč o etici i moralu. Svako gleda sa svoje tačke gledišta. Da bi se opravdao naslov ovog rada, a samim tim i njegova svrha, trebalo bi odrediti kakvo je to „loše vreme“ u kome su hacker-i „dobri momci“, ili da se zapitamo da li možda živimo u „dobrom vremenu“ visoke tehnologije a da su hacker-i ništa drugo do potencijalna opasnost.

Dakle, živimo u svetu u kome je sve „na dugme“. Svaki dan se pojavljuju novi izumi i vrlo je verovatno da ćemo našim unucima za 50 godina pričati kako je „baba nekad pisala html tagove u note padu“, a oni će nam odgovoriti da ih „gušimo“ da bi se zatim teleportovali kod drugara koji živi 1000 km dalje ne bi li popili kafu koju je spremio robot – kućna pomoćnica. Priča neodoljivo liči na priče koje smo mi slušali od svojih očeva kako su nekad u jednoj sobi bez daha slušali radio ili gramofon sedeći na patosu. Ako se podsetimo detalja iz uvoda da je danas poznavanje računara jednako elementarnoj pismenosti, ne možemo da se ne zapitamo kako se u današnjem društvu snalaze ljudi koji nisu pismeni na taj način. Kako će oni naći posao? Kako će zaraditi za život? Kome su oni uopšte potrebni kada je danas i na stovarištu dovoljan samo jedan čovek koji sedi u kabini, pritiska dugmiće i upravlja mašinama koje raspoređuju materijal po gomilama? Ako se ograničimo samo na profesije koje zahtevaju svakodnevnu upotrebu računara, dolazimo do zaključka da veliki broj svetske populacije ne ispunjava osnovne uslove za zaposlenje. Laički gledano, moglo bi se reći: „Neka nauče!“ Da, neka nauče, ali prvo treba izdvojiti određenu svotu novca za računar. Ok, imaju računar, ali treba im operativni sistem. Najpoznatiji i najrasprostranjeniji operativni sistem u svetu je produkt kompanije Microsoft i zbog toga većina ljudi misli da je „računar jednako Windows“. Njegova cena se prema nekim sajtovima³⁶ kreće od 199 \$ do neverovatnih 5.695 \$ u zavisnosti od verzije i namene za profesionalnu ili kućnu upotrebu. Mnogi ne znaju da paket programa sa kancelarijskim alatima ne ide uz operativni sistem već ga treba dodatno platiti. Cena Microsoft Office-a je od 209\$ do 449\$. Ako još dodamo Internet Explorer i neki antivirus program, računica je da nam za legalnu upotrebu računara treba više od 6000\$. I to samo za elementarne programe. Ukoliko se ukaže potreba za nekim programom koji je pravljen namenski za obavljanje specijalizovanih radnji (Quark, Sound Forge, Premiere, Photoshop), onda treba i dodatno platiti. Kada ovaj cenovnik povežemo sa procentom svetske populacije koja živi ispod praga siromaštva i koja možda nikada neće uspeti da se izdigne iznad tog praga jer nema uslova za osnovno kompjutersko znanje, shvatićemo da ovo vreme i nije baš toliko lepo bez obzira što je sve „na dugme“. Tu na scenu stupaju hacker-i. Njihovim aktivnostima nastali su „open source softwares“ tj. programi koji se distribuiraju besplatno korisnicima računara. Neko je bio toliko divan da napiše program i da ga besplatno podeli sa ostatkom sveta. Takvi su, na primer, operativni sistem Unix, razni programi za gledanje filmova, slušanje muzike i antivirusi. Svi se oni mogu lako pronaći na Internetu i besplatno instalirati u računar. Takođe, hacker-i su zaslužni i što korisnici računara mogu da koriste Windows, a da pri tom nisu platili ni jedan jedini dolar kompaniji Microsoft na čijem je čelu Bill Gates, najbogatiji Amerikanac sa tričavom 51 milijardom \$ u džepu. Sa ovog stanovišta, hacker-i liče na Robina Hooda 21. veka. Otimaju bogatima i daju

³⁶ http://www.buycheapsoftware.com/ms_products~subcategory~24.asp

siromašnima. Program je informacija. Informacija jeste moć. A sa stanovišta Hacker-ske etike, informacije treba da budu slobodne, javne i svima dostupne. Uostalom, šta bi se desilo da je prva sijalica koštala 6000\$? Verovatno bi dve trećine sveta dan – danas sedelo uz sveću.

Sa stanovišta zakona, autorskih prava i kapitalizma, hacker-i su mafijaši, banda i lopovi. Obični provalnici bez trunke skrupula koji otimaju sve što može biti oteto kada je tehnologija u pitanju. Ako je informacija moć, nekima zaista ne ide na ruku da svaki pripadnik ljudske vrste ima podjednaku moć kada su računari u pitanju, To nije zanimljivo, onda bi smo svi bili isti i svi bi smo imali isto. A to nekima smeta.

Iako se iz ovoga može videti autorov stav kada je definicija hacker-a kroz vreme u kome živimo u pitanju, cilj ovog rada nipošto nije da u potpunosti opravda ili opovrgne određene činjenice i navede na zaključak. Niti da dokaže da su hacker-i najbolji na svetu. Već je rečeno da je u svetu tehnologije sve relativno. Svaki podatak može imati drugačiji kontekst, zavisi samo da li ste zaposleni u Microsoftu ili ste radnik u prodavnici i nemate 6000\$ za računar, a gazda preti da ćete dobiti otkaz ne budete li znali da radite na fiskalnoj kasi.

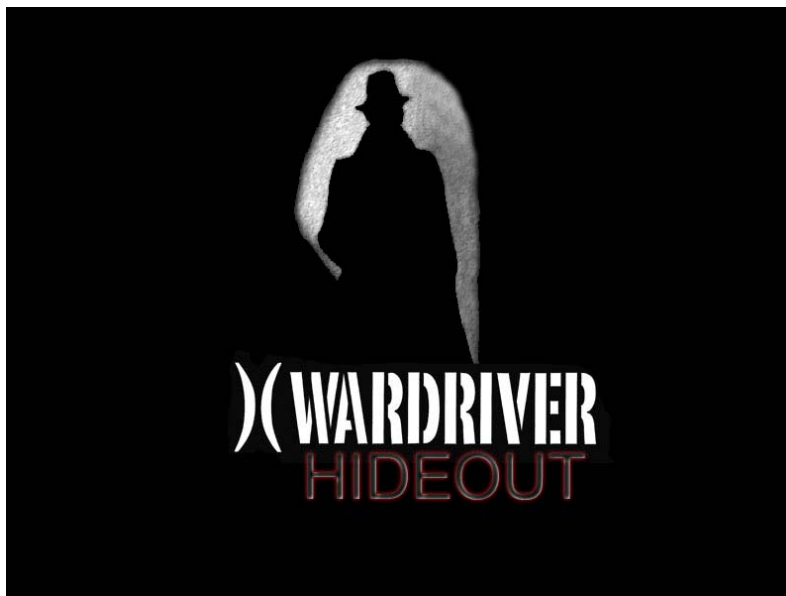
2. Hacker-ska potkultura

2.1 Pojam hacker-ske potkulture

Prema sociološkim i antropološkim definicijama, potkultura je grupa ljudi sa različitim ponašanjem i verovanjima od većinske kulture kojoj pripadaju³⁷. Te potkulture mogu se razlikovati po starosti članova, rasi, polu, etničkoj ili klasnoj pripadnosti. Osobine koje determinišu potkulturu mogu biti religioznost, interesovanja, političko i seksualno opredeljenje ili kombinacija više ovih faktora.

Hacker-ska potkultura razvija se početkom 60tih godina prošlog veka. Posle 1969. godine stopila se sa tehnološkom kulturom u koju su spadali začetnici Interneta. Vremenom u nju su se stapale sve kulture vezane za razvoj tehnologije i računara, pa je od 1990tih hacker-ska kultura skoro izjednačena sa onim što se zove „pokret otvorenog izvora“ (open source movement).

Hacker-ska potkultura razvija se u okviru hacker-ske kulture i predstavlja onaj njen deo koji se povezuje sa kompjuterskim podzemljem. Tu spadaju black hackers, crackers, lamers... Pripadnici ove potkulture se ne distanciraju od hacker-ske kulture već se prepliću sa njom, naglašavajući da imaju mnogo toga zajedničkog: članove, političke i društvene ideologije i ljubav prema učenju o tehnologiji.

Centralni stubovi hacker-ske kulture na kojima se ona razvija jesu: Internet, World Wide Web, GNU projekat, Linux operativni sistem i sve hacker-ske kreacije.³⁸ Od 1990tih pa nadalje, hacker-ska kultura dobija još neke prepoznatljive simbole: Tux, the Linux penguin, the BSD Daemon, i Perl Camel, kao i Hacker-ski amblem, koji je predložio Eric S. Raymond. Jargon file, imao je specijalnu ulogu u pozicioniranju hacker-ske kulture i sigurno je jedan od njenih kamena temeljaca.³⁹

³⁷ <http://en.wikipedia.org/wiki/subculture>

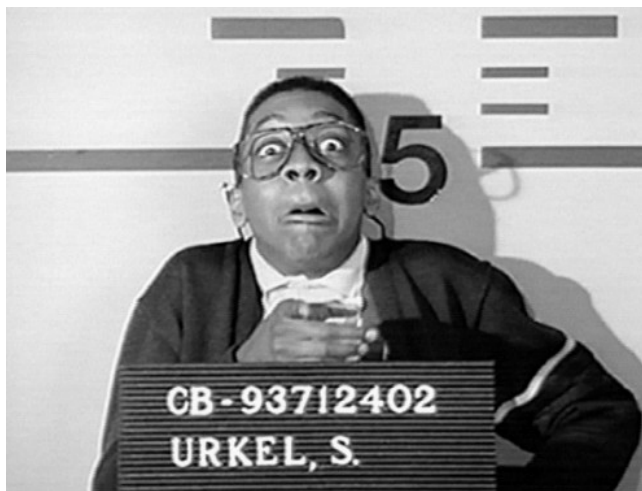
³⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Hacker_culture

³⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Hacker_culture

Spoljne manifestacije hacker-skih aktivnosti je lako uočiti i nabrojati, jer su one zaista mnogobrojne i stvorene su za veoma kratko vreme. Težište ovog rada se bazira na unutrašnjoj strukturi hacker-ske zajednice, na njihovim običajima, načinu života, načinu komunikacije i psihološkim profilima pripadnika hacker-ske kulture. Zato će u narednim poglavljima biti više reči upravo o tim aspektima hacker-ske zajednice koji pomažu da se ova mlada ali napredna kultura oslika iznutra kako bi se bolje upoznala i razumela.

2.2. Elementi hack-erske potkulture

Kao što je već rečeno, ovaj odeljak posmatra hacker-e iznutra. Poznato je da svaka kultura ima u sebi svoje osobene karakteristike po pitanju glavnih osobina, načina komunikacije, međusobnim odnosima između pripadnika, ponašanju, navikama... Ljudi u modernom društvu uglavnom o hacker-ima imaju predrasude. Najčešći stereotip o hacker-ima izgleda ovako: hacker je belac, 165 cm visok, mršav i koščat, sa naočarima i tregerima, liči na Steve-a Urkel-a i nema društveni život.⁴⁰

Malo je ljudi koji znaju da biti haker znači „biti osoba koja ima ogroman koeficijent inteligencije, osoba koja ceo dan provede za kompjuterom proučavajući ga, osoba koja to čini da bi zaštitila ostale korisnike kompjutera i omogućila im potpunu privatnost, osoba koja svojim pronalascima gura čovečanstvo ka napretku, i osoba koja uvek može da vas pogleda u oči.“⁴¹

Dakle, stereotipa nema, ili bar ne bi trebalo da ih bude. Ali u hacker-skoj kulturi izvesno postoje neki obrasci ponašanja i crte zajedničke svim pripadnicima ove zajednice. Autoru su najupečatljiviji ostali način komunikacije, psihološki profil i način života. U narednim poglavljima biće detaljno razrađene ove teme.

⁴⁰ http://www.techiwarehouse.com/cms/engine.php?page_id=e5efb741

⁴¹ <http://hackers.users.cg.yu/story1.htm>

2.2.1. Način komunikacije

2.2.1.1. Leetspeak („leet“ ili 1337)

Naziv „leet“ izveden je iz engleske reči „elite“ što znači elita, a razlog je taj što hacker-i sebe smatraju elitom zasnovanoj na meritokratiji. Izgovor reči „leet“ može biti dvojak⁴²:

1. sve se izgovara kao jedna reč sa dugim I (li:t)
2. slovo L se izgovara posebni i tada zvuči kao „elita“ (el i:t)

Leet je šifrovana forma pisanja zamenjivanjem slova brojevima, simbolima i drugim znakovima koji liče na njih.⁴³ Leet ne treba mešati sa takozvanim AOL jezikom koji se sreće na Internetu

(u AOL-u se, na primer, „I love you“ i „to be“ pišu „I luv u“ i „2 b“). Osnovna funkcija AOL jezika jeste da skрати pisanje nekih reči, dok je kod leet-a osnovni cilj da učini tradicionalni jezik nerazumljivim za neupućene osobe.

Parodija na leet: hacker-ska tastatura

Nastanak leet-a nije tačno utvrđen, ali prema jednoj verziji, nastao je tokom 1980tih godina u vreme BBS-ova (Bulletin Board Sistem). Operateri nisu dozvoljavali da se na njima otvoreno priča i diskutuje o pirateriji ili hack-ovanju, tako da su filtrirali i zabranjivali pisanje određenih reči ili su odstranjivali ljude koji su ih pisali. Da bi izbegli odstranjivanje, korisnici su modifikovali određene reči kako ih operateri ne bi prepoznali. Naravno, „hacker“ je bila najnepoželjnija reč. U početku su je korisnici pisali kao „h4cker“ ili „hack0r“. I ove varijante su mogle da se zabrane, ali korisnici su i dalje nastavljali da menjaju znakove da se reč jedva mogla prepoznati („h4xor“ i „|-|4><()22“). Operateri su jednostavno digli ruke jer su shvatili da nema načina da se zabrane reči koje stalno menjaju svoju formu. Kasnije je ovaj termin korišćen od strane ljudi koji sebe smatraju elitom. Danas osobe koje koriste ovaj način izražavanja opisuju sebe kao elitnog hacker-a ili „haxor“-a. Pošto se često dešava da je u pitanju samo puko hvalisanje, a ne zaista ekspertsko znanje o računarima, pravi kompjuterski stručnjaci sa nipodaštavanjem gledaju na osobe koje koriste leet.⁴⁴

Pošto nije bilo nekog strogog pravila menjanja slova brojevima i simbolima, svako je prema svom nahođenju ubacivao brojeve i simbole koji su mu se činili pogodnim da zamene određena slova. Obično su korisnici jednog BBS-a koristili iste znakove, pa je tako u leet-u došlo do višeznačnosti slova. Ne postoji univerzalno pravilo koji simbol tačno zamenjuje koje slovo tako da sada postoji više varijanti pisanja u leet-u. Najčešće korišćeni znakovi su predstavljeni u tabeli 1.

⁴² <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁴³ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁴⁴ <http://www.computerhope.com/jargon/l/leet.htm>

A	4 ^ @ /- ^ ä ª
B	8 6 3 ß P> :
C	[¢ < (
D	) o I> > ?
E	3 & £ ë € ê =-
F	= ph #
G	6 & (+ 9 C- (, # /- [-] {=} <~> -
H	~ }{ ? }-{ 1 ! & eye 3y3 i
I	
J	, _ ;
K	X < { { }< (
L	1 7 1_ _ # 1 //. ^^ v [V] {V} V
M	^^ (u) [V] (V) // ^/ ^/ [], < >
N	{ } [V] n /V n
O	0 () ?p ö ph ^ * o ^ (o)
P	> " 9 [D] , 7 9 () < ^ (o) ¶
Q	O_ 2 P\ ? ^ lz z ?
R	Я
S	5 \$ z §
T	7 + - 1 ' '
U	() _ v ü
V	V VV 'V \^/ (n) \V/
W	V/ \X/
X	>< ? +)(
Y	Y ', ' V/ \-/ j
Y	¥ %
Z	2 z ~_ ~/_

Tabela 1. Najčešća supstitucija slova u leet-u

Kao što se vidi, neka slova (A, M, H,R...) imaju mnogo znakova koji ih mogu zameniti. Ako na primer uzmemo rečenicu „I am ahcker and I will hack your computer“, zamenjivanjem određenih slova možemo dobiti više varijanti pisanja u leet-u:

i 4m H4X0R @Nd i W1LL H4XoR y0uR 8oX0r
I Am Hax0R @nD 1 W1LL H4xor Y0uR BOXoR
I @m h@x0R 4ND I WILL H4Xor YOUR boxOR
I 4m HaX0R @ND 1 wlll h4XOr YOUR BOX0r
1 4m HaX0r 4nD i W1LL h4X0r YOUr BOXOR⁴⁵

Dakle, mogućnosti i kombinacija je mnogo, ostaje samo da se upotrebi mašta i počne sa pisanjem na „hacker-skome jeziku“. Iz ovoga se vidi da se „leet“ na leet-u piše „l337“ i odatle prozilaži i najčešća oznaka za ovaj hacker-ski jezik.

Naravno, hacker-i ne bi bili to što jesu da nisu izmislili program koji sam konvertuje „obična“ slova u znakove i simbole po šemi prikazanoj u tabeli. Takvih programa je mnogo, mogu se pronaći na Internetu, jednostavnom pretragom po Google-u⁴⁶ ili Yahoo-u⁴⁷. (u polje „serach“ se upiše „leet speak generator“). Čak i pretraživač Google, poznat po svojim multijezičkim varijantama ima svoju verziju na leet-u⁴⁸, gde možete vršiti pretragu pišući ovim šiframa. Jedan od pristojnih programa za prevođenje na leet jeste „l33t-sp34k g3n3r4t0r“⁴⁹. Program se sastoji iz dva prozora, u jednom korisnik upisuje reč ili rečenicu koristeći tradicionalan alfabet, a zatim pritiskom na dugme „Translate“ u drugom, donjem prozoru dobija upisani izraz preveden na leet. Ono po čemu je ovaj program interesantniji od ostalih koje je autor rada isprobao, jeste njegova sposobnost da prevede reč u više varijanti, koristeći različite kombinacije znakova. Što više puta pritisnete „Translate“, više ćete varijanti prevoda dobiti. Ukusi su različiti i o njima ne treba raspravljati.

⁴⁵ U hacker-skome žargonu „computer“ se kaže „boxor“ o čemu će biti više reči .

⁴⁶ www.google.com

⁴⁷ www.yahoo.com

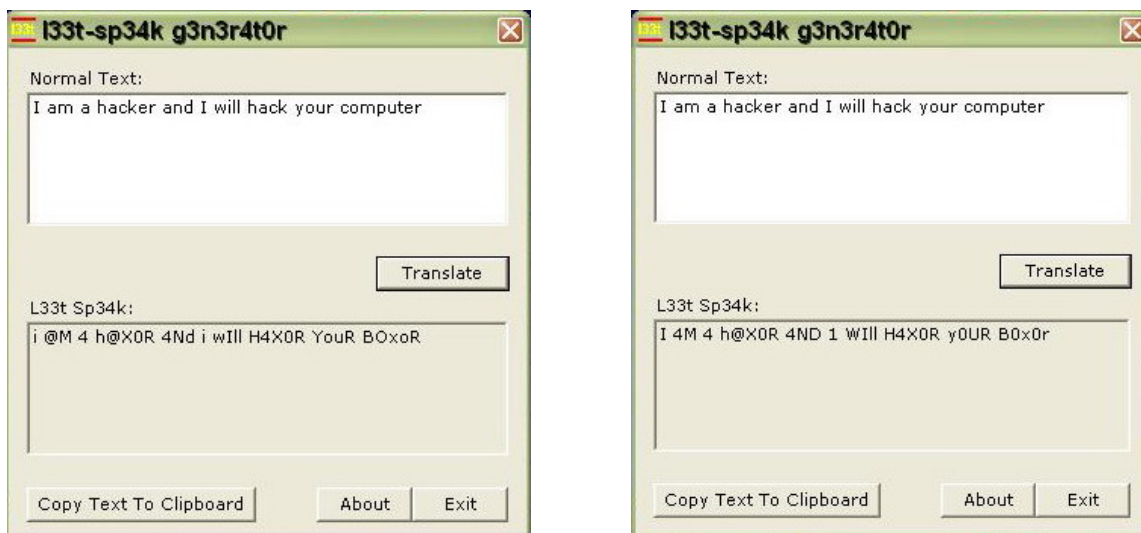
⁴⁸ <http://www.google.com/intl/xx-hacker/>

⁴⁹ <http://ryanross.net/leet>

2.2.1.2. Hacker-ski žargon i gramatičke konstrukcije

Pošto smo naučili hacker-sku abecedu, možemo preći na učenje osnovnih reči i sintagmi.

U šali se kaže da „ako ikada primetite rečenicu koja pati od gramatičkih manjkavosti, sigurno je napisao hacker“.⁵⁰ Uz specifične jezičke znakove, pripadnici hacker-ske kulture služe se i posebnim izrazima i gramatičkim konstrukcijama. Iako se običnom čitaocu čini da u tom načinu komunikacije nema reda, ipak postoje neka pravila i zakonitosti koja se primećuju. Treba naznačiti da i među korisnicima leet-a ima razlike i hijerarhije i shodno tome se i stvara različita upotreba ovog jezika.

Različite varijante jedne iste rečenice prevedene u programu „I33t-sp34k g3n3r4t0r“.

1. Ako se tekst piše velikim slovima, to znači da taj neko više non stop.⁵¹
„I W11L H@X0R J00 D00D!!!1“
2. nekada se svako drugo slovo piše veliko, a nekada se samoglasnici pišu velikim slovima.⁵²
„LiKe ThIs“ ili „LiKe ThiS“
3. zamena -S na kraju reči sa -Z i to daje toj reči smisao da je u pitanju nešto ilegalno.⁵³
w4r3z (skraćeno od software) – ilegalno kopiran program, **sploit**z (skraćeno od exploit) – program za skeniranje slabosti računarskog sistema, **codez** (codes) – „provaljene“ šifre⁵⁴

⁵⁰ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

⁵¹ <http://www.catb.org/jargon/html/crackers.html>

⁵² <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁵³ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

4. dodavanje prefiksa –k za isticanje i naglašavanje nečega.⁵⁵

k-kool, k-rad, k-awesome

5. zamena –ck i -cks konstrukcije sa x.⁵⁶

H4x (hack), h4xx (hacks)

6. postojanje konstrukcije -0r –x0r koja ima više varijanti izgovora. Može biti „-ker“, „-zor“, „-ksor“ (poslednje dve varijante su one koje se koriste na području Britanskog engleskog).⁵⁷

i 4m H4X0R @Nd i W1LL H4XoR y0uR 8oX0r (I am hacker and I will hack your computer). Reč „boxor“ kao oznaka za računar, izvedena je iz reči „box“ - kutija.

7. Hacker-i imaju naviku da dupliraju neke od glagola koje koriste. Njihov smisao može biti ili ironična implikacija onoga što subjekat radi, ili završavanje razgovora, za razliku od Engleskog jezika gde dupliranje glagola označava pojačavanje radnje ili njeno isticanje.⁵⁸

- The disc heads just crashed.

- Lose, lose.

8. pravljenje rima ili igranje rečima sa ciljem da se od već standardnog naziva napravi interesantnija reč.

⁵⁹**Linux – Linsux**

New York Times – New York Slime

Boston Globe – Boston Glob

Miscrosoft - Microsloth

9. pretvaranje reči u „DA-NE“ pitanje vrši se dodavanjem poslednjeg sloga „P“. Onaj ko pita očekuje pozitivan ili negativan odgovor.⁶⁰

Foodp? – Da li si gladan?

10. Hacker-i obožavaju da uopštavaju gramatička pravila. Mnogi od njih dodaju rečima pogrešne nastavke i od toga mimo svih gramatičkih normi prave imenice, glagole, prideve...⁶¹

misterious – **misteriosity**

obvious – **obviosity**

Još jedno uopštavanje jeste dodavanje sufiksa -itude da izrazi kvalitet bilo kog prideva ili imenice. Upotreba ove konstrukcije posebno se odnosi na slučajeve

⁵⁴ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁵⁵ <http://www.catb.org/jargon/html/crackers.html>

⁵⁶ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁵⁷ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁵⁸ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

⁵⁹ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

⁶⁰ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

⁶¹ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

kada bi prema pravilima Engleskog jezika trebalo upotrebiti sufikse –iness ili –ingness

win – **winnitude**

loss – **lossitude**

U hacker-skom svetu, iz svake imenice se može izvesti glagol.

I'll **mouse** it up.

All nouns can be **verbed**.

I obratno, iz svakog glagola se može izvesti imenica

hack – **hackification**

disgust – **disgustitude**

Sve što se završava na –x u množini dobija nastavak –xen

Box- **boxen**

Sox (socks) – **soxen**

11. hacker-i imaju tendenciju da personifikuju računare i programe. Kada govore o kompjuteru ili nekom određenom software-u, uvek će koristiti zamenicu za živa bića, a ne za predmete. To nije slučajno, niti je razlog u tome da oni smatraju kompjutere živim bićima. Hacker-i prihvataju mehanističko shvatanje ljudskog ponašanja. Prema ovom shvatanju, čovek je biološka mašina. Stoga, ako je moguće da ljudska mašina ima ličnost i namere, to isto može i računar.⁶²

12. reč „cool“ piše se „kewl“ i ima ironičnu konotaciju. Kada hacker želi da naglasi osobine nečega, on koristi verziju nemačke reči „über“ („preko“) kojoj je dato značenje prideva ili priloga „super“⁶³

über hacked, üb3r3d,

I am üb3r-l33t.

13. zamena konstrukcije –ph sa –f u pisanom jeziku. To je najuočljivije u rečima kao što su fone (phone, telefnone) i freak (phreak).⁶⁴

14. najčešća greška u kucanju koja je nekada bila greška, a danas je pravilo među hacker-ima jeste pisanje člana „the“ u obliku „teh“ ili „t3h“ sa ciljem naglašavanja imenice. Pisanje „pwn“ i „pwned“ umesto „own“ i „owned“ takođe je nastalo kao greška u kucanju (na engleskoj tastaturi O se nalazi odmah pored tastera P) a sada je u širokoj upotrebi. U iste greške u kucanju spada i pisanje reči „ever“ i „smarth“.⁶⁵

I am teh r00xx0r and 1 pwn J00! – I am the hacker and I own you.

B3st g4m3 ev3R. – Best game ever

1 4m 5o s4mrt (smrt) – I am so smart

⁶² <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

⁶³ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁶⁴ <http://www.catb.org/jargon/html/crackers.html>

⁶⁵ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

15. pisanje lične zamenice „you“ i njenih oblika kao **j00, j0, joor, j00R**⁶⁶

16. upotreba simbola „dolar“ (\$) stvara zabunu među hacker-ima. Dok se \$ smatra kao zamena za slovo S među običnim korisnicima, među onim najzagriženijim pristicama leet-a simbol dolara se koristi samo kada se govori o ironičnom ili uvredljivom kontekstu koji je povezan sa negativnim aspektima novca (monopoli, veliki poslovi). Zbog toga hacker-i skraćenicu kompanije Microsoft (MS) pišu kao M\$, kako bi naznačili monopolistički karakter politike kompanije.⁶⁷

Naravno, ovo nisu sva pravila koja se tiču pisanja u leet-u. Ovo su samo neka od najčešće upotrebljivanih. Postoji samo jedno osnovno i najčvršće pravilo: NEMA PRAVILA: Hacker-i obožavaju da se igraju sa jezikom i da svakodnevno iznalaze nove izraze i oznake za delove stvarnosti. Razlog leži i u tome što su mediji kojima se prenose ove poruke fluidni, stalno su u procesu menjanja i dopunjavanja, pa se tako i leet razvija uporedo sa njima. Treba napomenuti da leet postoji ne samo u engleskom jeziku, u Jargon File-u mogu se pronaći njegove varijacije na slovenskim i japanskim jezicima.

Što se govornog leet-a tiče, on postoji, ali se veoma malo upotrebljava, najčešće u igraonicama gde se igrice kao što su Counter Strike, Quake, Battlefield i njima slične mogu igrati. Govorni leet je podjednako grub i za slušaoca i za govornika i oduzima više vremena u komunikaciji nego što je to slučaj sa običnim jezikom. Jer ipak je njegova svrha prvenstveno bila da razvije pisanu komunikaciju na BBS-ovima, a ne da služi u situacijama gde sagovornici imaju audio-vizuelni kontakt.

Leet ima veoma važnu ulogu u hacker-skoj zajednici jer kao specifičan rečnik zajednice izražava zajedničke vrednosti i iskustva. Takođe, onaj ko ne poznaje jezik, smatra se autsajderom, strancem. Još jedna od funkcija leet-a jeste da omogućiti izražavanje osećanja, a da se pri tom ne pređu granice političke korektnosti (misli se prvenstveno na psovke koje se mogu zameniti znakovima !@!*@(\$%), kao što to možemo videti u stripovima. Interesantno je da je leet bio relativno nepoznat širokoj javnosti, sve dok se nije pojavio veoma popularan strip Megatokyo koji je koristio neke reči iz leet-a.⁶⁸ Javnost je upoznala ovaj način pisanja, a hacker-i su prosto poludeli za stripom. Leet takođe obezbeđuje slobodu govora, jer uspeva da izbegne kontrole i zabrane koje autoriteti postavljaju.

Iako predstavlja izraz glavnih socioloških zakona, da male grupe nastoje da održe sopstveni identitet i egzistenciju u okviru većih grupa kroz formiranje sopstvenog jezika, hacker-ski sleng predstavlja izazov pred lingvističke i antropološke pretpostavke. Početkom 1990tih, pričalo se o dva pravca u izražavanju. Prvu struju činio je precizan, neemotivan jezik karakterističan za kulture u kojima vladaju logika, objektivnost, individualizam. Drugi pravac bio je emotivan, višeznačan, kompleksan i važio je u kulturama u kojima preovlađuje subjektivnost, konsenzus, kooperacija i tradicija. Hacker-i su uspeali da pomire ova dva pravca pokazujući da u jednoj kulturi u kojoj se sve zasniva na logici i individualnosti može da se razvije kompleksan, slobodan i višeznačan jezik.

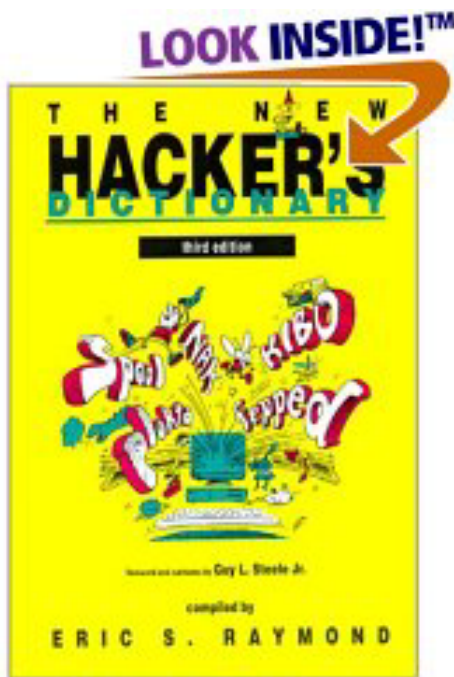
⁶⁶ <http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

⁶⁷ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

⁶⁸ <http://www.bbc.co.uk/dna/h2g2/A787917>

Jargon File (The New Hacker's Dictionary) i Hacker-ska enciklopedija

Dva najveća dokumenta koja govore o načinu izražavanja hacker-a jesu Jargon File⁶⁹ (kasnije poznat pod imenom „The New Hacker's Dictionary“) i „Hacker-ska enciklopedija“. Ove knjige predstavljaju pravo blago hacker-ske kulture a njihova vrednost i obim se povećavaju iz dana u dan zajedno sa napretkom hacker-a, a samim tim i tehnologije.

JARGON FILE. Originalni Jargon File nastao je 1970. godina kada su tehničari iz laboratorija MIT-a, Stanforda i ARPANET-a počeli da sastavljaju dokument koji se sadržao stručne izraze koje su upotrebljavali. Prve reči je upisao Raphael Finkel iz Stanfordskog Univerziteta, iako su neki od tih izraza nastali znatno ranije, još tokom 1960tih kada je MIT uveo upotrebljavanje računara u železnici. 1976. godine Mark Crispin je kopirao dokument iz Stanforda u kompjuter MIT-a i nazvao ga je SAIL JARGON. Ubrzo posle toga, dokument je preimenovan u JARGON, a Mark Crispin i Guy L.Steele Jr. su nastavili da ga dopunjuju novim izrazima. Finkel tada prestaje da radi na dokumentu, a na njegovo mesto u ime stanfordske laboratorije dolazi Don Woods.

Na svoje prvo objavljivanje, Jargon File je čekao do 1981. godine. Tada ga je hacker Charles Spurgeon velikim delom objavio u Stewart Brandt's CoEvolution Quarterly. Drugo objavljivanje jargon File-a dogodilo se 1983. godine kada ga je Guy Steele objavio pod nazivom „Hacker's Dictionary“. Od tada, pa narednih sedam godina, dokument je prestao da se dopunjuje i menja. Priče o njemu kružile su kao legenda, ne samo u blizini Stanforda i MIT-a. Tada niko nije shvatao kakav će uticaj dokument imati na hacker-sku kulturu za koju je on, iako godinama nedopunjavan, bio nešto posebno o čemu se govorilo sa poštovanjem.

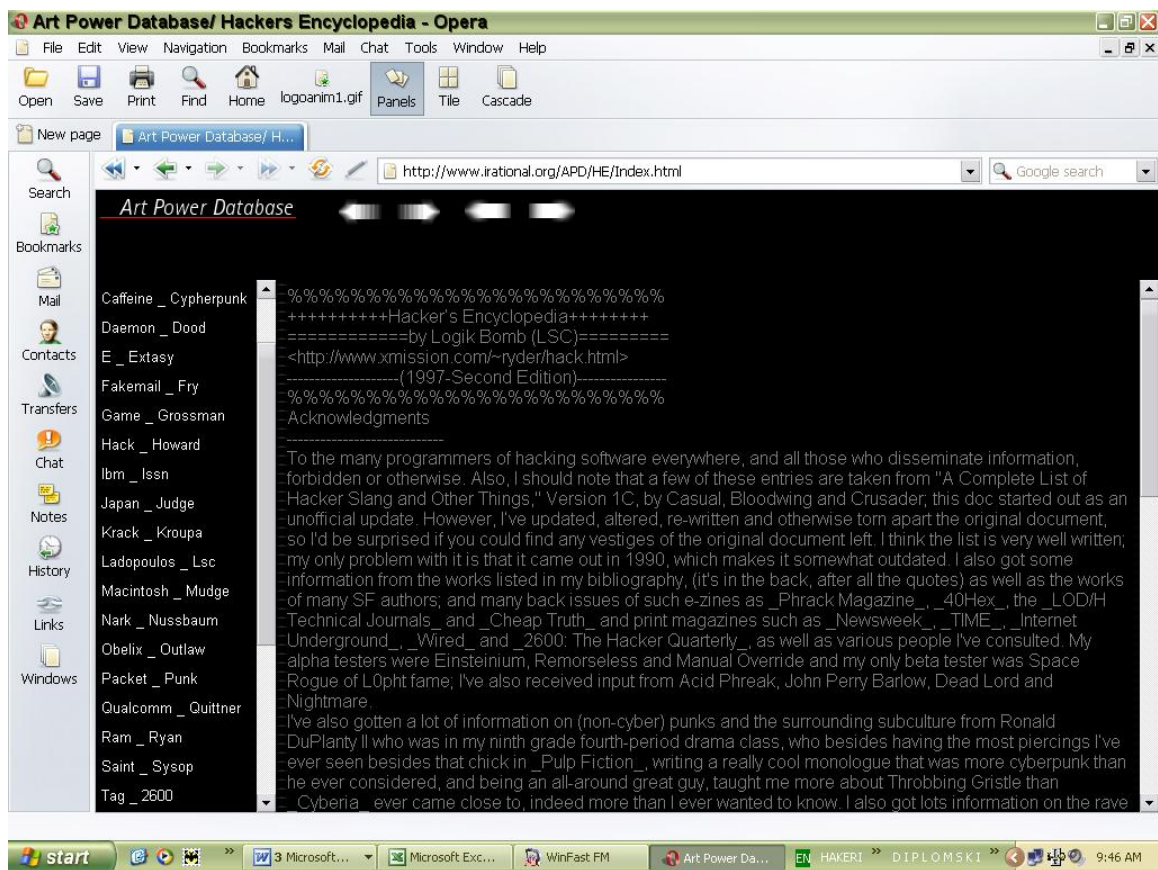
1991. godine Eric S.Raymond uz pomoć Guy-a Steel-a „oživljava“ Jargon file i on postaje osnova knjihe „The New Hacker's Dictionary“. Autori su se tom prilikom obavezali da će održavati on-line verziju dokumenta , da će nastaviti da arhiviraju nove termine i stavljati ih na korišćenje hacker-skoj zajednici. U maju 2003. godine „The New Hacker's Dictionary“ se sastojao iz 236 406 reči i 1 638 454 karaktera.⁷⁰

⁶⁹ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

⁷⁰ <http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>

HACKER'S ENCYCLOPEDIA⁷³. Nastala je 1990. godine kao delo hacker-a srednjoškolca koji je koristio pseudonim Logik Bomb, a pripadao je grupi FAO (F0nephreaks Of America). Tada je radio na računaru Apple Power Macintosh 4400/200.

Enciklopedija sadrži definicije različitih pojmova koji se koriste u hacker-skop zajednici, kao i imena svih poznatijih hacker-a tog vremena. Kao izvore koristio je različite hacker-ske časopise, novinske članke, konsultovao se sa prijateljima hacker-ima i uspeo da napravi, za to doba, jedan zaista imponzantan leksikon reči i izraza.

Hacker's Encyclopedia

⁷³ <http://www.irational.org/APD/HE/Index.html>

2.2.2. Cyberpunk

Cyberpunk se definiše kao žanr naučne fantastike koji se fokusira na kompjutere i informacione tehnologije, obično povezanim sa nekim stepenom sloma u društvenom sistemu.⁷⁴ Motivi na kojima se bazira cyberpunk jesu sukobi između hacker-a, veštačka inteligencija, megakorporacije koje žele da kontrolišu planetu u budućnosti i svuda se oseća pesimizam. Krajem 1980tih filmovi i kompjuterske igrice imali su osobine cybrepunk-a, a od 1990te godine taj uticaj prelazi na trendove u modi i muzici.

Specifični pripadnici cyberpunk potkulture su, prema Hacker-skoj enciklopediji, hacker-i, phreaker-i, cyberpunk-eri i raver-i.⁷⁵ Gareth Branwyn-ova definicija cyberpunk sveta izgleda ovako:⁷⁶

1. Nije bilo nuklearnog Armagedona. Novo bojno polje postaje ljudski um
2. Vlada se pomoću megapolicajaca
3. Amerika je ekonomski najjača, ali u oskudici
4. Svet se raspao na milion potkultura sa zasebnim načinom života i jezikom
5. Bolji život se obezbeđuje hemijskim putem
6. Male grupe i individualci su sposobni da preuzmu upravljanje nad vladama i korporacijama
7. sjedinjavanje kompjuterske kulture ogleda se u kompjuterskoj muzici, umetnosti, virtuelnoj komunikaciji i hacker-skoj potkulturi. Ljudi se ne stide da kažu koliko važnu ulogu imaju kompjuteri u njihovim životima.
8. Ljudi postaju kiborzi. Tehnika postaje sve manja, bliža ljudima da bi se na posletku stopila sa njima.

Neki od ovih stavova mogu se povezati sa postulatima hacker-ske etike Steven-a Levy-ja o slobodi informacija, istraživanju granica, slobodnom pristupu računarima i svemu što nas može naučiti kao svet funkcioniše kao i decentralizaciji.

⁷⁴ www.wikipedia.org/cyberpunk

⁷⁵ <http://www.irational.org/APD/HE/Index.html>

⁷⁶ <http://www.irational.org/APD/HE/Index.html>

2.2.3. Psihološki profil i način života hacker-a

Već je pomenuto da ljudi gaje određene stereotipe kada su hacker-i u pitanju. Priča o smešnom, malom, mršavom belcu koji nema socijalni život je skup ekstremnih osobina koje mogu imati hacker-i i nikako ne predstavlja stereotip prosečnog pripadnika hacker-ske zajednice- Dakle, pošto smo rekli kakvi hacker-i NISU, u narednim redovima detaljno će biti opisano šta hacker-i JESU.

Jargon File ⁷⁷ sadrži jedan deo posvećen psihologiji i načinu života hackera, njihovim navikama i preferencijama. Zavirimo malo i upoznajmo svet hacker-a!

POJAVA⁷⁸: Hackeri su veoma inteligentne osobe, istrošenog izgleda, apstraktni su. Iako se bave profesijom koja zahteva dosta sedenja, pretežno su mršavi. Ukoliko pate od prevelike težine, onda je to u ekstremu, baš kao i mršavost. Retko su preplanulog tena

CRTE LIČNOSTI⁷⁹: Ono što je zajedničko svim hacker-ima jeste visok koeficijent inteligencije, velika radoznalost i lakoća intelektualne apstrakcije. Stimulišu ih nova saznanja. Većina su individualci i antikonformisti. Imaju povišenu sposobnost apsorpcije znanja i obraćaju pažnju na mnoštvo „običnim ljudima“ nebitnih detalja, prepuštajući kasnijem iskustvu da im da kontekst i značenje. Osoba sa prosečno analitičkom inteligencijom koja ima ovu sposobnost može biti izvrstan hacker, dok kreativni genije kome nedostaje ova karakterna crta nikada neće dostići taj nivo. Većina hacker-a smatra da je „hack-ovanje je upotreba znanja zarad sticanja novih saznanja.“⁸⁰

Suprotno već pomenutim stereotipima, hacker-i nisu jednostrani. Trude se da budu uključeni u bilo koju temu koja izaziva intelektualni napor, i mogu podjednako dobro da diskutuju o mnoštvu različitih tema - pod uslovom da ih dovoljno zainteresujete kako se ne bi povukli i vratili hack-ovanju. Interesantno je hacker-i, što su bolji u hack-ovanju, to su svestraniji i otvoreniji i za druge teme. Hacker-i se plaše kontrole i ne žele da imaju veze ni sa čim što je obavezujuće i autoritativno. Sa druge strane, kao što dete voli da upravlja električnim vozićem, tako i hacker uživa da radi komplikovane radnje

⁷⁷ <http://www.catb.org/jargon/html/appendixb.html>

⁷⁸ <http://www.catb.org/jargon/html/appearance.html>

⁷⁹ <http://www.catb.org/jargon/html/personality.html>

⁸⁰ Citirana rečenica nalazi se u tekstu „Ethics Of A True Hacker“ čiji autor ima pseudonim The Mob Boss. Tekst je objavljen u knjizi „Hackers’ Handbook – State of the Art Hacking Tools & Techniques“, a autor je CD izdanje knjige nabavio iz privatnih izvora.

navodeći računar da to obavlja za njega Ali to mora biti njegova, i samo njegova aktivnost. Ne vole monotoniju, neodređenost i većinu dosadnih stvari koje prate život. Imaju tendenciju da budu savršeno sređeni na intelektualnom planu, a da im ostali aspekti života budu u haosu. Kod za program biće savršeno napisan, iako su radni sto i kućište računara zatrpani đubretom.

Većina hacker-a ne nalazi motivaciju u opštem društvenom prihvatanju ili novcu. Njih privlače izazovi, uzbuđuju ih nove igračke. Interesovanje za posao imaju samo ako ga posmatraju kao izazov ili kao igračku sa kojom će se igrati. Njihov tip ličnosti je intovertan, intuitivan i misleći, za razliku od tipa koji dominira u glavnoj kulturi.

NAČIN KOMUNIKACIJE⁸¹: Već je rečeno da je leet razvijeniji u pisanom nego u govornom obliku. To je zbog toga što su i hacker-i mnogo bolji u pisanom izražavanju nego u živoj interpersonalnoj komunikaciji. I dok je leet uvek otvoren za nove kovanice, hacker-i su, po pravilu, veoma osetljivi na značenje reči kada govore sa „nekim očima u očima“ i veoma su precizni u njihovoj upotrebi.

NEGATIVNE CRTE LIČNOSTI⁸²: Hacker-i nemaju sposobnost emotivne identifikacije sa ostalim ljudima. To može biti delom zbog toga što hacker-i nisu kao „ostali ljudi“. Često teže aroganciji, iskazivanju nestrpljenja prema ljudima i stvarima za koje smatraju da im traće vreme. Ponekad su cinični, a tendencija da druge ljude posmatraju na isti način kao i sebe (racionalne, slikovite i „cool“) dovodi do slabljenja komunikacionih sposobnosti. To se najbolje vidi u situacijama sukoba i pregovora.

Ipak, postoji jedna stvar u kojoj su neki od njih izuzetno dobri, a to je socijalni inženjering⁸³, ili, prostije rečeno, manipulacija drugim ljudima. Ovo se prvenstveno odnosi na phreaker-se koji su neretko dolazili do poverljivih šifara upravo ubeđivanjem i manipulacijom. Pozvali bi nekog i za čas izvukli iz njega lozinku za pristup računaru, broj kreditne kartice ili broj naloga za pristup internetu.

Hacker-i imaju bolesnu naviku da stvarima pristupaju iz tehničkog ugla, zato što bi to bio zanimljiviji način da se određeni problem reši. Zbog svoje strasti za činjenjem Prave Stvari (one za koju oni smatraju da je Prava) izuzetno su netolerantni po pitanjima tehnike i ne dozvoljavaju da se neka pojava sagleda iz drugog ugla sa tehničke strane. Zbog toga hacker-i stare škole sa nipodaštavanjem gledaju na Unix i Linux hacker-e, Unix hacker-i preziru Windows, a korisnici Usenet-a smatraju da je IRC⁸⁴ obično gubljenje vremena. Zbog svega ovoga, hacker-i imaju problem u izgrađivanju dugotrajnog odnosa sa okolinom i ostvarivanju trajnijih veza. Kao proizvod nastaju klasični „kompjuterski gikovi“: nesposobni za odnos sa drugima, seksualno frustrirani i očajni kada nisu prihvaćeni u željenom društvu. Na svu sreću, takvi slučajevi su

⁸¹ http://www.catb.org/jargon/html/communication_style.html

⁸² <http://www.catb.org/jargon/html/weaknesses.html>

⁸³ Sposobnost otkrivanja poverljivih informacija pomoću manipulacije ljudima. Koristi se najčešće putem telefona ili Interneta, navodeći ljude da otkrivaju poverljive informacije o sebi, kao što su lozinke za pristup nalozioma, brojevi kreditnih kartica, ili da čine nelegalne stvari. Socijalnim inženjeringom postiže se otkrivanje informacija „verovanjem na reč“, a ne upadom u računar. Zasniva se na pretpostavci da je čovek najslabija karika u lancu bezbednosti [http://en.wikipedia.org/wiki/Social_engineering_\(computer_security\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Social_engineering_(computer_security))

⁸⁴ Internet Relay Chat

malobrojni, iako se većina hacker-a može prepoznati neke od navedenih osobina u svojoj ličnosti. Često su totalno dezorganizovani i smotani kada je u pitanji komunikacija sa fizičkim svetom.

Tokom 1994 i 1995 godine kod ljudi koji se bave hack-ovanjem otkriven je ADD sindrom (Attention Deficit Disorder) koji je okarakterisan nemogućnošću održavanja pažnje kombinovano sa hiperfokusiranjem na stvari koje ih zanimaju. 1999. godine otkriva se AS (Asperger's syndrom). Ovaj poremećaj se zove i "visokofunkcionalni autizam". Ispoljava se u nemogućnosti da se razume govor lica i tela drugih osoba, kao i nemogućnost saosećanja sa njima. Na drugoj strani, postoji visok koeficijent inteligencije, velike analitičke sposobnosti kao i izuzetna sposobnost rešavanja problema na tehničkom polju. Oba sindroma pripisana su anomalijama neurotransmitera. Hacker-i su tada primetili da većinska kultura pokazuje tendenciju da patologizira normalne varijacije u ličnosti i nisu želeli da budu ispitivani kako bi se naučno potvrdilo da ti sindromi zaista postoje. Smatrali su da društveni sistem koji se zasniva na autoritetu nema sluha za „drugačije“ ljude i da će pokušati da ih protera ili izleči kako bi se pravilno uklopili u „dobro socijalizovano“ društvo. Zbog toga hacker-i smatraju da imaju razloga da budu skeptični prema kliničkim objašnjenjima hacker-ske ličnosti. Ipak, ostaje podatak da se ADD javlja u većem procentu kod ljudi koji se bave hack-om nego kod „običnih ljudi“ od kojih 3-5 % ima sindrom. AS je ređi i javlja se kod 0.4-0.5% ljudi koji se ne bave hack-ovanjem.

OBRAZOVNI PROFIL⁸⁵: Skoro svi hacker-i su ili završili koledže ili su samoukošću došli do tog nivoa. Samouki hacker se od strane drugih hacker-a smatra bolje motivisanim i uživa veće poštovanje u zajednici od školovanog hacker-a. Najčešće oblasti iz kojih se ljudi upuštaju u hack jesu, uz informatiku i elektrotehniku, fiziku, matematiku, lingvistiku i filozofiju. Ipak, kao što svaki programer nije nužno i hacker, tako ni hacker-i ne moraju uvek da vladaju veštinom programiranja.

Interesantan je primer Adriana Lamo, samoukog hacker-a beskućnika. Lamo je rođen 1981. godine u Bostonu⁸⁶. Veći deo života proveo je putujući po Americi, spavao je u napuštenim zgradama i parkovima. Nije znao ništa o računarima i programiranju. Hackovanje je učio po Internet caffè-ima, bibliotekama i univerzitetskim računarskim centrima i odatle je uspeo da provali u sisteme New York Times-a i kompanija kao što su Microsoft i Lexis – Nexis. Optužnica protiv njega pokrenuta je u avgustu 2003. godine, a Lamo se predao FBI-ju u Nju Jorku 11. septembra. Optužen je krivim za kompjuterski kriminal protiv pomenutih firmi u januaru 2004. Po isteku zatvorske kazne upisao je novinarstvo na American river Collge-u.

⁸⁵ <http://www.catb.org/jargon/html/education.html>

⁸⁶ <http://users.resist.ca/~adrian/>

STIL OBLAČENJA⁸⁷: Hacker-i se oblače jednostavno, neformalno: farmerke, majica patike. Majice su najčešće sa nekim šaljivim parolama. Do 1990. godine nisu bile rasprostranjene majice sa kompjuterskim motivima, ali kako je hacker-ska kultura vremenom razvila svoje simbole, danas postoje majice sa slikama Penguin-a (zaštitni znak Linux-a) ili Daemona (BSD). Mali broj hacker-a preferira čizme za planinarenje. Posle 1995. hackeri padaju pod uticaj pankerske, gotske i rave potkulture. To se ogledalo u nošenju

crne garderobe, posebno kada su išli do granica formalnosti. Posle 1975. godine akten tašne koje su nosili prvi hacker-i sa MIT-a zamenili su rančevi. Hacker-ima je više stalo do komfora, funkcionalnosti i lakog održavanja garderobe nego do izgleda. Ne podnose poslovna odela i radije će istupiti iz nekog posla nego se obući u poslovnom stilu. Čak i ako to urade, obavezno će tu konvencionalnost razbiti nekom šaljivom kravatom.

Muškarci uglavnom imaju dugu kosu i nose bradu ili brkove, dok se devojke hacker-i ne šminkaju preterano, ili se uopšte ne šminkaju.

ISHRANA⁸⁸: Vole nacionalne kuhinje sa puno začina, uglavnom orijentalnu, kinesku ili meksičku. Za hacker-e pizza ili neki proizvod iz restorana brze hrane su preveliki obrok. Među „običnim ljudima“ preovladava shvatanje da su hacker-i konzumenti nekvalitetne brze hrane, međutim to nije tačno.

ČITANJE⁸⁹: Kao što je već pomenuto, nauka i naučna fantastika su važan deo u životu svakog hacker-a. Često čitaju dela koja su predmet interesovanja ljudi sklonih liberalnoj umetnosti, ali ne govore mnogo o tome. Većina hacker-a provede onoliko vremena čitajući koliko prosečan Amerikanac provede ispred televizora. Njihove police prepune su knjiga pohabanih od čitanja.

Što se usko stručne literature tiče, uz knjige o hack-ovanju, postoje i dva najpoznatija hacker-ska časopisa. To su „2600“ i „Phrack“.

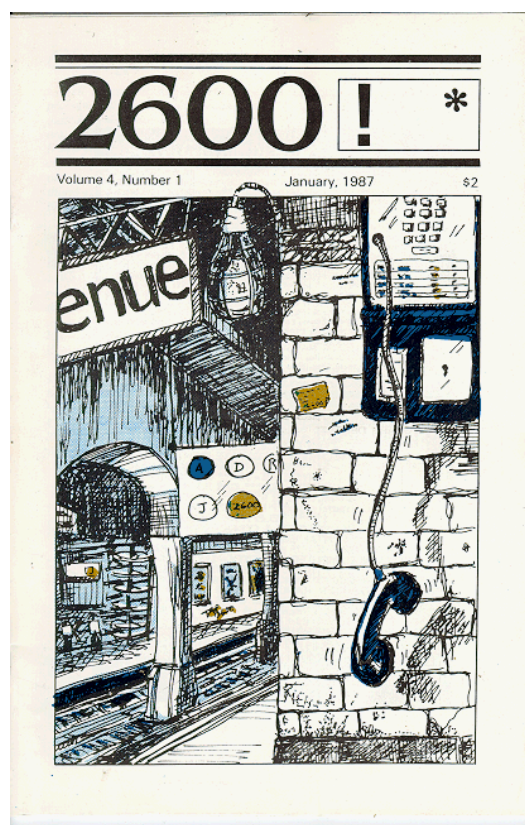
„2600“ je najstariji hacker-ski časopis osnovan 1984. godine od strane Emanuell-a Goldstine-a. Ime je dobio po 2600 megaherca, koliko je proizvodila čuvena pištaljka Captain Crunch-a kada je uspeo da prevari telefonsku centralu. „2600⁹⁰“ je i danas jedan od posećenijih sajtova iz oblasti hack-ovanja. U njegovim online izdanjima mogu se pronaći najnovije informacije o tome kako je Američka Bezbednosna Služba unapredila svoj računarski sistem, šta se novo desilo u oblasti zaštite računara itd...

⁸⁷ <http://www.catb.org/jargon/html/dress.html>

⁸⁸ <http://www.catb.org/jargon/html/food.html>

⁸⁹ http://www.catb.org/jargon/html/reading_habits.html

⁹⁰ www.2600.com

Naslovna stranica prvog broja magazina „2600“

Sadašnji logo on-line izdanja „2006“

„Phrack”⁹¹ je prvi put ugledao svetlost dana 17. novembra 1985. godine. U prvom broju nalazilo se 8 tekstova od kojih su neki: „Kako napraviti acetilensku bombu“ autora The Clashmaster-a, „Kako provaliti u školski računar preko modema“ koji je napisao Phantom Phreaker, „Upotreba MCI međunarodnih kartica“ čuvenog Knight-a Lightning-a i tako dalje.

OSTALA INTERESOVANJA⁹²: neki od hobija koje upražnjavaju hacker-i su široko rasprostranjeni. To su pre svega naučna fantastika, muzika, medievalistika⁹³, šah,

⁹¹ www.phrack.org

⁹² <http://www.catb.org/jargon/html/other-interests.html>

ratne igre i intelektualne igre svih vrsta, logičke slagalice i ostale oblasti koje nisu usko povezane sa hack-ovanjem ali koje uključuju lingvistiku i glumu.

Hacker-i više vole mačke nego pse. (Uostalom, široko je rasprostranjeno mišljenje da mačke imaju hacker-sku prirodu). Veliki broj vozi oronule automobile koje zaboravi da opere. Oni bogatiji preferiraju moderan Porše ili RX-7s, ali i njih zaboravljaju da operu. Svi hackeri imaju užasan rukopis.⁹⁴

STVARI KOJE HACKER-I IZBEGAVAJU⁹⁵: na ovoj listi su svi proizvodi kompanije Microsoft, Štrumfovi, Evoksi i svi oblici napadne lepote. Nervira ih birokratija i glupi ljudi, Ne vole da slušaju laganu muziku, kao ni da gledaju televiziju, sa izuzetkom crtanih filmova i naučno fantastičnih filmova. Nervira ih neiskrenost, nekompetentnost i dosada. Od programskih jezika izbegavaju COBOL i BASIC, a takođe i programe čiji se izgled zasniva na tekstu (a ne na ikonicama).

SEKSUALNE SKLONOSTI⁹⁶: Hacker-i su tolerantni po pitanju seksualnog opredeljenja u odnosu na glavnu kulturu. Njihova zajednica uključuje veliki broj homo- i bi-seksualno orijentisanih pripadnika. Uspostavljaju poligamijske ili poliandrijske veze, praktikuju otvoren brak i često žive u komunama, što je, prema shvatanjima masovne kulture, protivno tradiciji i moralu.

FIZIČKE AKTIVNOSTI I SPORT⁹⁷: Najveći broj hacker-a se uopšte ne bavi fizičkim aktivnostima. Među onima koji ih praktikuju, interesovanje za sport nije veliko. Izbegavaju kolektivne sportove. Hacker-ski sportovi su uvek pojedinačni, koji uključuju koncentraciju i mikromotorne sposobnosti: biciklizam, auto trke, skejting, jedrenje, planinarenje, jedriličarstvo...

POROCI⁹⁸: Većina hacker-a ne konzumira cigarete i alkohol. Tokom 1995. bio je trend među Linux hacker-ima da piju egzotična piva, pod uticajem Linusa Torvalds-a⁹⁹ koji je voleo Guinness. Ograničena upotreba kanabisa, LSD-a, nitrus oksida nekada je bila prihvaćenija nego u masovnoj kulturi. Sa druge strane, korišćenje opijata je retko jer hacker-i ne žele da koriste drogu koja ih zatupljuje. Većina hacker-a koristi kafu i/ili šećer kako bi ostala budna cele noći tokom hack-ovanja.

POL I NACIONALNOST¹⁰⁰: Hacker-isanje je jš uvek pretežno muška sfera interesovanja. O ženama u hackovanju biće reči u poglavlju 2.4.

⁹³ Izučavanje istorije, literature, filozofije, umetnosti srednjeg veka (Leksikon stranih reči i izraza, Milan Vujaklija Beograd: Prosveta 1996.)

⁹⁴ <http://www.catb.org/jargon/html/miscellaneous.html>

⁹⁵ <http://www.catb.org/jargon/html/hates.html>

⁹⁶ <http://www.catb.org/jargon/html/sex.html>

⁹⁷ <http://www.catb.org/jargon/html/physical.html>

⁹⁸ <http://www.catb.org/jargon/html/chemicals.html>

⁹⁹ Kreator Linux-a

¹⁰⁰ <http://www.catb.org/jargon/html/demographics.html>

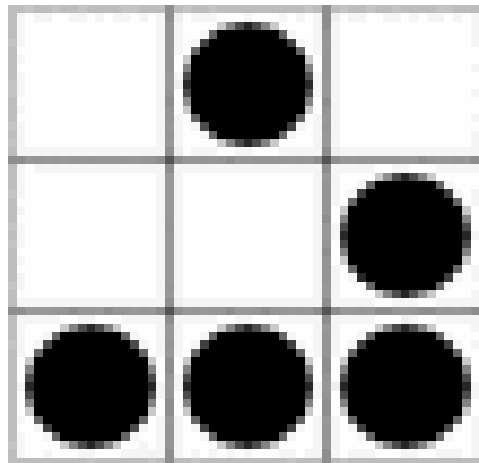
Kada su nacionalnost i rasa u pitanju, u Americi hackovanjem se najviše bave belci bez nekog socijalno naznačenog porekla, a za njima slede Jevreji i pripadnici orijentalnih naroda. Jevrejski pripadnici imaju veliki uticaj na hacker-sku zajednicu, dosta termina u Jargon Files-u vodi poreklo iz Jidiša. Nema etničkih predrasuda. Komunikacija preko računara omogućila je hacker-ima da se oslobode pritiska boje kože i nacionalne pripadnosti. A tu je i uticaj naučno – fantastične kulture, gde se ne pojavljuje pitanje ko ima koju boju kože, već ko je robot a ko čovek.-

POLITIČKO OPREDELJENJE¹⁰¹: Ranije su bili blago liberalno orijentisani, dok su danas uglavnom neokonzervativnih opredeljenja. Postoji jaka liberalna tendencija koja odbija podele na krajnju levicu i desnicu. Jedina bezbedna generalizacija hacker-a po ovom pitanju jeste da oni teže da budu anti-autoritarno raspoloženi. Hacker-i su kao i pripadnici ostalih delova društva, ili agresivno apolitični ili žive prema političkoj ideologiji iz dana u dan.

RELIGIOZNOST¹⁰²: Među hacker-ima susreću se Agnostici, ateisti, neo - pagani, Jevreji koji se ne pridržavaju običaja. Dešava se da neka osoba objedini tri ili više nabrojanih opredeljenja u sebi. Retki su slučajevi konvencionalnih hrišćanskih vernika. Čak i hacker-i koji imaju religiozno opredeljenje trude se da se ne pridržavaju slepo svoje religije.

Dosta hacker-a je pod uticajem Zen Budizma ili Taoizma i meša ih sa svojom prirodnom religijom.

HACKER-SKI LOGO: U oktobru 2003. godine Eric S. Raymond je predložio hacker-ski amblem. Ideja je prihvaćena, ali amblem nije zvanično obeležje jer ima hacker-a koji smatraju da njihova grupa ne bi trebalo da koristi nikakve oznake.

¹⁰¹ <http://www.catb.org/jargon/html/politics.html>

¹⁰² <http://www.catb.org/jargon/html/religion.html>

2.3. Hacker-ska etika

Prema Jargon file-u hacker-ska etika¹⁰³ je:

1. verovanje da je širenje informacija moćna pozitivna osobina i da je etička dužnost hacker-a da dele svoje znanje kreiranjem besplatnih programa i omogućavanjem pristupa informacijama i kompjuterskim izvorima kada god je to moguće.
2. verovanje da je provaljivanje u sistem radi zabave i istraživanja etički ispravno dok god hack-er ne počini krađu, vandalizam ili oda poverljive podatke.

Oba verovanja su su široko rasprostranjena među hacker-ima i veliki deo hacker-ske populacije se, između ostalog bavi pisanjem besplatnih programa. Drugi, pak idu dalje, pa smatraju da bi SVE informacije trebalo da budu slobodne i da je postojanje bilo kakvog privatnog vlasništva loše (takva je na primer filozofija GNU projekta).

Provaljivanje u sistem radi zabave i istraživanja je definicija etike koja je izazvala mnogo polemika jer mnogi ljudi smatraju da je hack-ovanje samo po sebi neetično, kao i provaljivanje u sisteme. Neki hacker-i su pokušali da opovrgnu ove stavove time što su provaljivali u sisteme, a zatim posle sistem-operaterima putem maila slali besplatne savete i uputstva kako da „zakrpe“ rupu u sistemu. Bez obzira na različite stavove, zajedničko za sve hacker-e jeste da obožavaju da dele saznanja, tehničke trikove i programe sa svojim kolegama. Zahvaljujući ovakvom osećanju zajedništva među hacker-ima velike kooperativne mreže kao što su Usenet¹⁰⁴, FidoNet¹⁰⁵ i Internet mogu da rade bez centralne kontrole.

Tokom vremena, uz razvoj tehnologije, menjao se i etički pristup hack-ovanju, pa tako možemo razlikovati Originalnu hacker-sku etiku i Etiku hacker-a 90tih.

ORIGINALNA HACKER-SKA ETIKA ima korene u laboratorijama MIT-a i Stanfordskog univerziteta 50tih i 60tih godina prošlog veka.¹⁰⁶ Ti „hacker-i stare škole“ bili su prvi programeri, zajedno su radili na pravljenju računara i bilo je normalno da svaki od njih svoja otkrića podeli sa ostalima. Steven Levy je 1984. godine u svojoj knjizi „Hacker-i: Heroji kompjuterske revolucije“ definisao šest principa hacker-ske etike. Oni su već pomenuti u odeljku o vrstama hacker-a, a sada će svaki od njih biti detaljnije razrađen.

Pristup računarima i svemu što može da nas nauči o tome kako svet funkcioniše mora biti neograničen i potpun. Ovo je osnovni zahtev koji treba da se ispuni kako bi sve barijere između ljudi i tehnologije bile uklonjene, bez obzira koliko ta tehnologija bila velika, kompleksna, opasna ili moćna. Međutim, u prošlosti se pokazalo da to nije bio slučaj, pošto su prvi računari odmah dospeli u posed vlade i velikih korporacija. Ono

¹⁰³ <http://www.catb.org/jargon/html/H/hacker-ethic.html>

¹⁰⁴ Bulletin board system čiji su korisnici većinom vlasnici Unix operativnih sistema, nastao 1979. godine
<http://www.catb.org/jargon/html/B/BBS>

¹⁰⁵ Mreža personalnih računara osnovana 1984. godine na kojoj su korisnici razmenjivali dokumenta i poruke
<http://www.catb.org/jargon/html/G/GNU.html>

¹⁰⁶ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

što je trebalo da obogati ljudski život postalo je oružije za dehumanizaciju ljudi. Vlade nisu koristile računare da bi pomogle siromašnima, već da bi kontrolisali nuklearno naoružanje. Prosečni Amerikanac imao je pristup računaru slabih performansi, dok su se zaista moćni kompjuteri našli iza čeličnog zida enormnih cena i birokratije. Poslovna politika pobedila je nad umetničkim aspektima korišćenja kompjutera i u toj pobedi rodilo se hack-ovanje kao odgovor¹⁰⁷.

Sve informacije moraju biti javne (slobodan pristup informacijama): Izjava da „Informacija želi da bude slobodna“ može da se interpretira na tri načina¹⁰⁸:

1. informacija slobodna bez ograničenja – sloboda kretanja, nema cenzure
2. informacija želi biti bez kontrole – sloboda promene i razvitka, nema autorskih i svojinskih prava, nema intelektualne svojine
3. informacija bez materijalne vrednosti – nema plaćanja za nju

Neki hacker-i informaciju shvataju kao živo biće, slobodnu da se kreće prema svom nahođenju, (virusi, genetički algoritmi, botovi...). Različiti hacker-i različito definišu „slobodu informacije“, ali bez obzira na to, ona i dalje ostaje ključni princip hacker-ske etike, jer se smatra da ljudi imaju pravo da znaju aktivnosti svoje vlade; kada ona laže, kada krade, kada ubija ljude. Jer vladu postavljaju ljudi, oni je čine i daju joj moć putem društvenog ugovora.

Odbojnost prema autoritetima – potsticanje decentralizacije: Ovaj element pokazuje koliko je jaka anarhističko – liberalističko – individualistička priroda hacker-a¹⁰⁹. Oni su oduvek pokazivali nepoverenje prema velikim državnim institucijama, korporacijama i kompjuterskoj administrativnoj birokratiji. Hacker-i smatraju da tehnologija predstavlja najbolji način za povraćaj sopstvene slobode od onih koji su je uzeli, dok vlada pokušava da zaustavi širenje tehnologije pravdajući se nacionalnim interesima, zloupotrebom i strahom od društvene dezintegracije. Neki od ovih argumenata su tačni, jer kriptanarhija¹¹⁰ može dovesti do toga da državne tajne budu iznesene u javnost, baš kao i nezakoniti i ukradeni materijali, a istrebljenja i ubistva biće normalna stvar.

Hacker-e bi trebalo ceniti prema njihovom hack-u, a ne po lažnim kriterijumima kao što su diploma, starost, rasa, pol ili položaj u društvu: Moć Interneta leži u bezličnosti njegovih korisnika. Ni jedan od gore nabrojanih ljudskih karakteristika na Internetu nije važan. Bitne su samo aktivnosti koje korisnik preduzima u okviru Mreže.

Na računaru se kreira umetnost i lepota: Hack-ovanje se vezuje za umetnost i kreativnost. Ovi elementi se dalje mogu podići na nivo filozofije koja u nekim svojim delovima traga za dobrom, istinom i lepotom. Bez sumnje, dobro hack-ovanje i

¹⁰⁷ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹⁰⁸ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹⁰⁹ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹¹⁰ Filozofija čiji zagovornici žele da kreiraju virtuelnu zajednicu u kojoj će informacije biti potpuno slobodne dok bi subjekti koji kreiraju te informacije biti u potpunosti anonimni i svoj identitet otkrivajuće samo u meri u kojoj oni žele, a ne u meri u kojoj to neko drugi hoće. <http://en.wikipedia.org/wiki/Crypto-anarchism>

programiranje jesu umetnost i svaka osoba ima svoj stil rada koji se može menjati vremenom¹¹¹.

Računari mogu promeniti život na bolje: Ovaj princip može se povezati sa prethodnim, pošto većina ljudskih želja teži ka lepotom, istinom i dobru. Računar nam pomaže da stvorimo takve stvari i time nam ulepšava život. I prethodni i ovaj princip oslikavaju duboku ljubav prema tehnologijama, iako nije eksplicitno naglašeno da one baš uvek mogu promeniti ljudski život na bolje. Smatra se da je etički neispravno da se računari koriste za pogoršavanje života ljudi¹¹².

Svi ovi etički principi sugerišu da je dužnost hacker-a da uklanja granice, decentralizuje moć, sudi o ljudima na osnovu njihovih mogućnosti i da kroz računare poboljšava život. Ostaje otvoreno pitanje da li oni idu u prilog ideji besplatnog programa (GNU projekat¹¹³ gledište), uzdržavanju od korišćenja računara u zlonamerne svrhe (gledište Clifford Stoll-a) ili potrebe za bezbednom mrežom baziranoj na poverenju (Steven Levy-jeva pozicija). Svaki od ova tri aspekta pokazuju da se hacker-i novog doba ograđuju ili boje principa originalne hacker-ske etike¹¹⁴.

NOVA HACKER-SKA ETIKA (ETIKA HACKER-A 90tih) ima osnove kao i Originalna, ali joj je u suštini protivrečna. Razlog za to leži u većoj brojnosti i disperzivnosti modernih hacker-a u odnosu na originalne hacker 60tih. Osnovni postulat glasi „Iznad svega, ne oštećuj“. (Misli se na računare i podatke u njima). Prema tome, hack bi trebalo da bude¹¹⁵:

1. bezbedan
2. da ne oštećuje ništa
3. da ne ugrožava nikog, ni fizički, ni mentalno ni emocionalno
4. zabavan, za najveći broj ljudi koji ga iskuse.

Uz ove principe, 1996. godine pojavljuje se „The New Hacking Manifesto“¹¹⁶, koji je napisao hacker srednjoškolac pod pseudonimom Mentor. The New Hacking Manifesto je kasnije izmenjen i prisvojen od strane Black hat hackers.

Kao što je već rečeno, ne postoji konačna i opšteprihvaćena definicija hacker-ske etike. Svi imaju svoje razloge i opravdanja za ono što rade, ali evidentno je da svojim aktivnostima postavljaju konstantne izazove tehnologiji i guraju je napred u nepoznato.

¹¹¹ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹¹² <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹¹³ www.gnu.org

¹¹⁴ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹¹⁵ <http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

¹¹⁶ <http://www.technozen.com/manifesto.htm>

2.4. Žene hacker-i

Prisustvo žena u cyber prostoru je nesumnjivo. One koriste Internet da bi komunicirale, pravile sopstvene web prezentacije, kupovale preko Mreže, Bavile se Internet biznisom ili naprosto samo igrale igrice na Internetu. Ipak, kada se sfera hack-ovanja pomene, tu ima malo ženskih predstavnika. Ovaj svet je još uvek rezervisan pretežno za mušku populaciju. U svom tekstu „Women hackers – a report from the mission to locate subversive women on the Net“¹¹⁷ Cornelia Sollfrank kaže da je dugo istraživala hacker-e i tražila među njima dokaz da ne postoji „cyberfeminism“. Međutim, tokom svog dugogodišnjeg istraživanja, našla je malo žena koje su se ozbiljno bavile hack-ovanjem.

Hackovanje je pre zanimacija za tinejdžere koji znaju nešto o programiranju. Ozbiljniji svetski hakeri su uglavnom osobe koje imaju prilično slobodnog vremena ili neki kobajagi buntovnici protiv sistema. U takvoj priči žene se ne pronalaze, delom zbog toga što su konstruktivne po prirodi (a hakerisanje je, ipak, destruktivan posao), delom zato što nemaju strpljenja da rade nešto što im neće doneti korist.¹¹⁸

Druga oblast vezana za računare u kojoj su muškarci u "prednosti" zato što se žene za to malo ili uopšte ne interesuju jesu kompjuterske igre. Muškarci mogu sate da provedu praveći kojekakve strategije ili izigravajući Džemsa Bonda, dok je krajnja granica do koje žene u ovoj sferi idu maštanje o figuri a la Lara Kroft.¹¹⁹

Razlog ove pojave leži, ne u nesposobnosti žena da razumeju tehniku već je problem u „nepostojanju motiva“¹²⁰. Na svetu postoji veliki broj žena koje se bave računarima, izvrsni su programeri, ali nisu zainteresovane za hack. Cornelia Sollfrank kaže da „je za žene krađa skupog karmina ili laka za nokte iz parfimerije ono što je za muškarce hack-ovanje“¹²¹. Dešava se da neka devojkice igraju bejzbol, koji je muški sport, ali će se retko koja zaista suštinski zainteresovati za to i naučiti celu statistiku igrača i sve osvajajuće trofeje od nastanka lige. Ovome u prilog govori i činjenica da većina dečaka počinje da se bavi hack-om u tinejdžerskom periodu, dok devojkice u tim godinama imaju drugačije interesovanja.

Bilo je slučajeva da osobe ženskog pola budu uhvaćene kako njuškaju oko sajtova na kojima se mogu kupiti razni kozmetički proizvodi pokušavajući da ukradu broj kreditne kartice kako bi naručile neki od ponuđenih artikala. Međutim, u najvećem broju slučajeva te aktivnosti bile pod nadzorom nekog „muškog“ hacker-a koji je obavljao sve „tehničke“ radnje, dok bi pred ženom stajala samo večita i nerazrešiva dilema: ŠTA kupiti?

Ipak, dešava se da tu i tamo bljesne po neki ženski mozak u cyber prostoru. Najpoznatija žena hacker je imala pseudonim Susan Thunder.¹²²

¹¹⁷ www.obn.org/hackers/text1.htm

¹¹⁸ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=309865>

¹¹⁹ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=309865>

¹²⁰ www.obn.org/hackers/text1.htm

¹²¹ www.obn.org/hackers/text1.htm

¹²² <http://home.c2i.net/nirgendwo/cdne/ch14web.htm>

Odrasla u porodici u kojoj je bila zlostavljana, Susan je kao tinjedžerka počela da se bavi prostitucijom u Los Angelesu. Bila je majstor socijalnog inženjeringa. Svoje izuzetne manipulativne sposobnosti otkrila uspevajući da putem telefona nabavi različite propusnice za koncerte predstavljajući se kao sekretarica diskografskih kuća. Krajem 70-tih važila je za phreaker-a vrednog poštovanja. Ubrzo je upoznala hackere Rosco-a i Kevin-a Mitnick-a. Već tada su njena specijalnost bili vojni računari¹²³. To joj je davalo osećaj moći. Koristila je i metode koje bi bile nezamislive za muške hacker-e: prostituovala se u vojnim bazama, a zatim bi, dok „mušterije“ spavaju u njihovoj odeći pronalazila dokumenta sa šiframa za

Susan Thunder

pristup računarima iz kojih bi krala datoteke. Bila je u kratkoj vezi sa Rosco-m, a kada je shvatila da on namerava da se oženi drugom devojkom, provalila je u sistem Američkih lizing kompanija, obrisala sve podatke sa jednog računara, podesila da štampač konstantno štampa papire sa uvredljivim porukama i potpisala se, mimo svih hacker-skih profesionalnih kodeksa, kao Rosco i Kevin. To je pomoglo da se njih dvojica kasnije uhapse, a Susan je dobila imunitet u zamenu za svedočenje protiv njih. Pošto je ostavila hack-ovanje, Susan je radila kao savetnik za bezbednost. U Američkom Senatu govorila je o nacionalnoj bezbednosti, pa je tako jednom prilikom demonstrirala svoje umeće na računarima. Dat joj je kompjuter, modem i naziv sistema koji je trebalo da uhackuje. U troku od 20 minuta, pred njom su stajali svi tajni fajlovi sa sistema.¹²⁴

U skorije vreme još jedna žena hacker postala je poznata po svojim sposobnostima. U pitanju je devojkica pod pseudonimom Gigabyte¹²⁵. Ova mlada Belgijanka je student informatike i 2003. godine je napisala virus W-32/Coconut koji primaocima stiže kao priložena datoteka uz e – mail. Kada se datoteka pokrene, skenira sve e - mail adrese u računaru i na njih šalje sopstvenu kopiju. U isto vreme pokreće se i igrice Coconut shy u kojoj igrač orahom gađa sličicu Graham-a Cluly-a, Sophosovog stručnjaka za viruse. Za svaki pogodak dobijaju se bodovi, a što više bodova korisnik prikupi, to će manje datoteka na njegovom računaru biti inficirano. Gigabyte je početkom 2002. napisala virus Sharpei, o kom se Graham Cluly izrazio sa nipodaštavanjem, a usput je i napomenuo kako žene nemaju programersko umeće. Gigabyte je rešila da demantuje Cluly-a postavši tako seks simbol za mlade hakere koji su svakodnevno posećivali njenu web prezentaciju pokušavajući da stupe u kontakt sa njom. Posle incidenta sa virusom Coconut shy, Graham Cluly je počeo da izjavljuje kako je Gigabyte „kompetentan programer“.¹²⁶

¹²³ <http://home.c2i.net/nirgendwo/cdne/ch14web.htm>

¹²⁴ <http://home.c2i.net/nirgendwo/cdne/ch14web.htm>

¹²⁵ www.pccentar.com/modules.php?name=News&file=article&sid=468

¹²⁶ www.pccentar.com/modules.php?name=News&file=article&sid=468

Iako u cyber prostoru ima više muškaraca, ne treba zaboraviti činjenicu da je prvi programer bila žena. Ada Lovelace, ćerka George-a Byron-a iz neuspelog braka sa Annabella-om Milbanke. Ada je bila hacker u klasičnom smislu te reči: sa svojim prijateljem Charles-om Babbage-om posvetila se prirodnim naukama. Babbage je konstruisao analitičku mašinu, a njena ideja je bila da je za rad takve mašine potreban program tj software.¹²⁷

Potpuno je očigledno da se nastavlja trend da muškarci dominiraju u društvu koje se bazira na tehnologiji. Ipak, žene koje su se pojavile na hacker-skoj sceni bile su veoma uspešne, i što je možda i bitnije, veoma poštovane od svojih kolega hacker-a. Međutim, postoje žene hacker-i koje kriju svoj identitet iza muških pseudonima. Po prvi put u istoriji dešava se da jedan pol u potpunosti simulira onaj drugi, a takođe i ženi da se prema njoj ponašaju kao prema muškarcu.¹²⁸

¹²⁷ Podaci dobijeni od profesora dr. Vladimira Štambuka

¹²⁸ <http://home.c2i.net/nirgendwo/cdne/ch14web.htm>

2.5. Permanentni sukob hacker-a i poslovne politike Bill-a Gates-a

Jedan od postulata hacker-ske etike jeste da informacija treba / želi / mora da bude slobodna. Takođe, „pristup računarima i svemu što može da nas nauči o tome kako svet funkcioniše mora biti neograničen i potpun“. Ovde se ne misli samo na fizički pristup računarima, već se javlja i ideja o „programu slobodnog koda“ (open source software). Sloboda programa ogleda se u dve stvari:

1. program za čije se korišćenje i distribuciju neće uzimati nikakva novčana naknada
2. program čiji će izvorni kod (source) biti slobodan da se menja i poboljšava.

Ako se pogledaju vrednosti kojima u okviru kojih se formira poslovna politika kompanije „Microsoft“¹²⁹, primetiće se dve stavke koje su u suprotnosti sa hacker-skom etikom:

„Mi poštujemo zakone i pravila koja garantuju prava i zaštitu naših i tuđih prava na kopiranje, zaštitne znakove, patente, poslovne tajne i druge oblike intelektualne svojine“

„Koristimo programe i druge informacije samo u skladu sa njihovim licencama i/ili uslovima korišćenja. Zabranjujemo stvaranje ili korišćenje nelicenciranih kopiranih materijala, uključujući programe, dokumentaciju, grafiku, slike, animacije, video isečke, zvuk i muziku“

Ove vrednosti koje ističe kompanija „Microsoft“ dijametralno se suprotstavljaju definiciji slobodnog programa. Još ako se doda činjenica da je kompanija Bill-a Gates-a (trenutno najbogatiji čovek na svetu sa 51 milijardom \$ na računu) od 1991. do 1998. godine bila pod istragom zbog sumnje da monopolizuje tržište, onda se zaista razume gnev koji hacker-i osećaju prema poslovnoj politici koju zastupa pomenuti gospodin i njegova kompanija. U biznisu nema emocija i nema ustupaka. Zbog toga bl00dzer0, jedan od sagovornika sa kojima je urađen intervju dat u prilogu ovog rada, kaže da „Microsoft ima politiku koja se zasniva isključivo na stvaranju profita, a ne na želji za ostvarivanjem neke komunikacije sa običnim korisnikom i ispunjavanjem njegovih potreba.“

¹²⁹ <http://www.microsoft.com/mscorp/legal/buscond/#values>

Još pre nastanka kompanije „Microsoft“ nastali su glavni stubovi hacker-ske kulture: GNU projekat¹³⁰ i Linux¹³¹. GNU projekat ili Projekat programa otvorenog koda, prema Richard-u Stallman-u, njegovom kreatoru, definiše se na sledeći način: „GNU, što znači GNU Nije Unix, je ime za kompletni Unix-kompatibilni softverski sistem koji ja pišem tako da bih ga mogao vratiti besplatno svima koji bi mogli da ga koriste.¹³²“ U daljem GNU manifestu, kako je nazvan ovaj dokument, detaljno se razrađuju razlozi zbog kojih bi programi trebalo da budu slobodni i besplatni.

U nekim tekstovima istog autora mogu se pronaći poređenja nekih „Microsoft“ programa sa programima čije je korišćenje besplatno. Argumentovano je na mnogo primera da su neki od slobodnih programa čak i bolji od programa „Microsoft“-a. Razlog leži u tome što su slobodni programi dostupni svima da ih ispituju i testiraju, pa samim tim i poboljšavaju njihove performanse. Iste radnje na produktima „Microsoft“-a povlačile bi krivičnu odgovornost.

Većina ljudi u Srbiji i Crnoj Gori verovatno ne zna koliko zaista koštaju operativni sistemi i programi sa zaštitnim znakom „Microsoft“-a. U razvijenim društvima je prosto nezamislivo da se Windows operativni sistem kupi na pijaci za 3 € ili 5 \$. Međutim, kod nas je još uvek sve moguće, pa tako i da neka velika firma koristi nelicenciran piratizovan operativni sistem Windows. Kada su cene u pitanju, autor rada je pokušao da stupi u kontakt sa zvaničnicima kompanije „Microsoft“ kako bi došao do tačnih podataka o cenama programskih paketa i operativnih sistema, kao i statistici koja pokazuje koliko novca kompanija izgubi na godišnjem nivou zbog aktivnosti hacker-a i piraterije. Prvi korak je bio da se preko sajta www.microsoft.com kontaktira osoba zadužena za komunikaciju sa korisnicima. Autor je u roku od 24 časa po kontaktiranju kompanije dobio mail u kome se upućuje na lokalno predstavništvo u Srbiji i Crnoj Gori uz obrazloženje da su cene proizvoda različite za različita tržišta. Autor je telefonskim putem kontaktirao osoblje Microsofta u Beogradu, ali mu je rečeno da pošalje mail sa zahtevom da uradi intervju sa nadležnim. Međutim posle 2 poslata maila, niko iz predstavništva u Beogradu nije odgovorio. Zbog toga su sledeće cene „Microsoft“ proizvoda pronađene na više web strana na Internetu i autor ne može da garantuje da su one zaista takve i na području CSG. Ipak, velika je verovatnoća da variranje cena nije veliko.

¹³⁰ www.gnu.org

¹³¹ www.linux.org

¹³² <http://kotnik.ns-linux.org/file.php?id=205>

Na sajtu Microsoft-a¹³³, za operativni sistem Windows XP Home Edition trebalo bi izdvojiti 199 \$. Ukoliko korisnik već ima operativni system Windows, ali verziju 98 ili Me, može ga nadograditi za 99\$. Naravno, napomenuto je da se jedna kopija sistema Windows XP može instalirati na samo jedan računar.

Na sajtu http://www.buycheapsoftware.com/ms_products~subcategory~24.asp postoji katalog sa više Windows verzija. Cena kućnog izdanja (home edition) Windows-a se kreće od 209\$, preko 359\$, do neverovatnih 3.495\$. Paketa Windows XP Professional (za firme) takođe ima više cena, u zavisnosti od toga šta sve sadrži, a njegova najveća cena je 5.695\$.

Sa druge strane, na sajtu www.ubuntu.com postoji odeljak u kome korisnik može upisati svoju adresu i da mu posle 10tak dana stigne na kućnu adresu paketić sa 5 (pet) kompleta Ubuntu verzije Linux operativnog sistema. Svaki komplet sadrži jedan instalacioni i jedan butabilni disk sa Ubuntu Linux-om. Na svakom disku odštampano je „Legalno slobodno za korpiranje, modifikovanje i redistribuciju“. Na omotu svakog kompleta odštampano je objašnjenje zašto ova verzija nosi naziv Ubuntu¹³⁴. Paket stiže iz Belgije, a poštarinu od 5€ plaća pošiljalac.

Bez namere da staje na bilo koju stranu u ovom permanentnom sporu, autor ostavlja čitaocu da odluči iz koje će perspektive posmatrati i Bill-a Gates-a i hacker-a. Jedno je sigurno, ova bitka će potrajati, sve dok jedna strana na pobedi i uspe da nagovori drugu da radi po njenim pravilima.

¹³³ http://www.imagineproducts.com/prices_win.htm

¹³⁴ Ubuntu je stara afrička reč koja znači „ljudskost za druge“

2.6. Hacker-i i terorizam

Pod pojmom kiber-terorizam (cyber-terrorism) podrazumeva se korišćenje računara i informacionih tehnologija, pretežno Interneta, za izazivanje štete sa ciljem da se postigne ispunjavanje političkih ili religioznih ciljeva napadača.¹³⁵ Širokom upotrebom Interneta idividualci i grupe ga mogu koristiti u cilju pretnje građanima, pojedinim (etničkim ili verskim) grupama, zajednicama, pa i samim državama. Međutim, postoje struje mišljenja koje tvrde da kiber-terorizam ne postoji i da je to u stvari pitanje hack-ovanja i rata zbog informacija.

Interesovanje javnosti za kiber-terorizam počelo je krajem 80-tih godina prošlog veka. Kako se bližila 2000. godina, rastao je strah od „milenijumske bube“ kao i od potencijalnih napada kiber-terorista. Posle 11. septembra 2001. godine, terorizam, a samim tim i njegov deo koji se odnosi na svet informacionih tehnologija dospio je u žižu javnosti. Naslovne stranice u medijima bile su prepune naslova koji upozoravaju na mogućnost jednog jakog napada koji bi onemogućio Internet da funkcioniše. Međutim, to se još uvek nije dogodilo.

Da bi se izvele ovakve akcije, neophodno je da napadači poseduju veliko znanje o računarima. Ali, kao što svaki programer nije hacker, tako ni svaki hacker nema programersko umeće. Zbog toga je neosnovano kiber-terorizam povezivati samo sa hacker-ima, iako postoje primeri da su upravo hacker-i izveli neke od takvih akcija u prošlosti. Rumunski hacker-i su jednom prilikom uspeli da upadnu u sistem istraživačke stanice na Antarktiku gde je radilo 58 naučnika¹³⁶. Na svu sreću, njihova aktivnost je zaustavljena pre nego što se desila neka nesreća. Do kraja 2004. godine, nije zabeležen ni jedan napad hacker-a koji je odneo život i jedne osobe. Većina napada je izazivala materijalnu ili finansijsku štetu, kao u slučaju kada su virusi napali i ugasili nevitale sisteme jedne nuklearne elektrane, ali nikakvih dalekosežnijih posledica nije bilo.¹³⁷

Za sada se hacker-i u ulozi terorista pojavljuju samo na filmu, što možda predstavlja vizualizaciju straha sa kojim se suočava današnje društvo. Strah od terorizma u bilo kom obliku postoji, ima svoje realne osnove. Ljudi kažu da su u strahu velike oči, ali je ipak neosnovano da se cela hacker-ska zajednica zbog nedovoljne informisanosti i straha od nepoznatog obeleži kao subjekat takvog ponašanja. Upravo to se desilo legendi svetskog hack-a, Kevinu Mitniku, za koga su kružile priče da bi mogao da aktivira vojne projekte i izazove Treći svetski rat.

¹³⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Cyber_terrorism

¹³⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Cyber_terrorism

¹³⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Cyber_terrorism

2.7. Velikani svetskog hacka – Kevin Mitnick

Mnogo je ljudi koji se bave hack-om. Mnogo je i stvari koje su oni počinili, što dobrih što loših. Ali je malo ljudi koji su izazvali toliko divljenje s jedne, i neverovatne optužbe i osude sa druge strane. Jedna od legendi hack-a jeste Kevin Mitnick, koga svi u hacker-skoj zajednici veoma dobro znaju pod nadimkom Condor.

Kevin Mitnick rođen je 1946. godine u predgrađu Los Angelesa. Računarima je počeo da se bavi u srednjoj školi¹³⁸. Sa 17 godina, dok je provaljivao u telefonski sistem jedne radio stanice, upoznao je Rosco-a, vođu jedne „bande“ phreaker-sa. Naravno, i Rosco je istovremeno provaljivao u isti sistem pa su se tako slučajno i sreli. U početku je njihova specijalnost bila pravljenje štosova povezivanjem telefonskih linija ili zbunjivanje korisnika telefona. Na primer, dešavalo se da upadnu u vezu nekom ko je želeo da telefonira izvesnom gospodinu Smith-u i tada bi se iz slušalice začuo glas nekog od veselih phreaker-a: „Da, izvolite Madam? Dobili ste centralu. Broj gospodina Smith-a je 6-8-5-7-8-9 i po. Ne znate kako da okrenete „i po“? E pa žao nam je, madam!“¹³⁹

Sa 17 godina je proveo 3 meseca u prihvatnom centru za maloletnike, pošto je sa svojom „bandom“ upao u Pacific Bell kompaniju u iz koje su izneli izveštaje, šifre za pristup podacima i operativne priručnike za COSMOS¹⁴⁰ sistem. 1983 godine osuđen je na 6 meseci boravka u zatvoru za maloletnike jer je koristeći računar Univerziteta Južne Kalifornije, preko ARPANET-a upao u Pentagon. Pacific Bell mu je opet bio na meti 1984. godine kada je vršljao po njihovom sistemu na kome su se nalazili brojevi kreditnih kartica. Uspeo je da pobjegne dok je policija dolazila da ga uhapsi. Na meti njegovog hack-a bili su i: Santa Cruz Operation (1987), Jet Propulsion Laboratory (1987), Digital Equipment Corporation, opet Pacific Bell (1992), California Department of Motor Vehicles (1994), WELL (1995), Motorola, Nokia...

Ipak, najveću medijsku pažnju Mitnick je privukao kada je optužen za upad u računar Tsutomu Shimomura-e¹⁴¹. To je bio početak borbe dva hacker-ska majstora. Kada je Mitnick uhapšen u februaru 1995. godine, javnost je bila podeljena. Jedni su ga poštovali i smatrali za velikog hacker-a, dok su ga drugi osuđivali kao najgoreg kriminalca i provalnika. Jedno je sigurno, javnost je bila preplašena. Još dok je bio na

¹³⁸ <http://www.takedown.com/bio/mitnick.html>

¹³⁹ „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

¹⁴⁰ Computer System for Mainframe Operations

¹⁴¹ Američki hacker, ekspert za zaštitu kompjuterskih sistema. Posle hapšenja Mitnick-a napisao je knjigu sa John-om Markoff-om „Takedown: The Pursuit and Capture of America's Most Wanted Computer Outlaw -- By The Man Who Did It. (Hyperion, Januar 1996.)

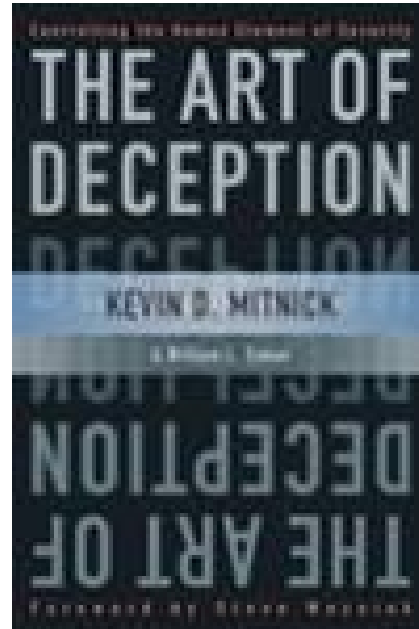
slobodi, o Mitnick-u su kružile priče da je sposoban da izazove Treći svetski rat tako što bi preko mobilnog telefona lansirao vojne projekte. Kada je uhapšen, posle nekoliko dana u zatvoru prebačen je na režim oštrog nadzora, jer navodno ugrožava betbednost. Niko od nadležnih nije umeo da objasni razloge njegove izolacije. Po zatvoru su kružile glasine da Mitnick umeda prepravi vokmen u radio prijemnik koji bi mu služio da prisluškuje stražarske sobe. Naravno, ništa od toga nije bilo tačno. Tokom suđenja, Mitnick je uspeo da pobije neke od tačaka optužnice. Čak je i veliki gigant „Motorola“, u čiji je sistem Mitnick jednom prilikom bio upao, javno izdao saopštenje u kome se kaže da tom prilikom nije načinjena nikakva materijalna šteta. Takođe, nisu pronađeni nikakvi dokazi koji bi nagovestili da je Mitnick hack-ovanje koristio zarad pridobijanja materijalne koristi.

Mitnick-u je presuda izrečena tek 1999. godine. Tokom procesa, 49 meseci sudije nisu dozvolile nikakvu raspravu o kauciji¹⁴². Osuđen je na 5 godina strogog zatvora, ali je u njemu proveo samo godinu dana pošto je odbrana izdejstvovala da mu se vreme provedeno u zatvoru tokom suđenja uračuna u kaznu. Po izlasku iz zatvora tri godine nije smeo da koristi računar niti bilo kakav aparat za bežičnu komunikaciju, a uskraćeno mu je i pravo da se zaposli u bilo kojoj firmi koja se bavi kompjuterima.

Uz kompjutersko znanje, Mitnick se u svojim poduhvatima služio i socijalnim inženjeringom. Uspevao je da dođe do podataka ne približavajući se računarima, i to je između ostalog bio jedan od oslonaca njegove odbrane. Po izlasku iz zatvora napisao je knjigu o socijalnom inženjeringu pod nazivom „The Art of Deception“.¹⁴³

1995. godine, napravljen je i film čija je radnja bazirana na njegovom životu, a predstavlja nastavak kulnog filma „Hackers“¹⁴⁴

Jedanaest godina posle hapšenja Mitnick ima firmu koja se bavi bezbednosnim konsaltingom i ko-autor je na dve knjige koje govore o bezbednosti računara i socijalnom inženjeringu. A Condor-ovi hack-ovi se i danas prepričavaju u hacker-skoj zajednici sa puno poštovanja.

¹⁴² „Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000

¹⁴³ „Digital Crime And Digital Terrorism“, Robert W. Taylor, Eric J. Fritsch, Tory J. Caeti, John Liederbach, D. Kall Loper - Paperback / 397 Pages / Prentice Hall / March 2005

¹⁴⁴ <http://www.takedown.com/bio/mitnick.html>

3.1. Umesto zaključka

Kao što je već napomenuto u radu, cilj ovog teksta nije nikako da čitaoca navede da se opredeli za bilo koju stranu u priči o hacker-ima, korisnicima računara i velikim kompanijama. Autor je sakupljao tekstove i informacije iz različitih izvora koji su imali drugačije stavove i razmišljanja o svetu hacker-a, a sa ciljem da ih sveobuhvatno predstavi u radu, a čitaocu se ostavlja mogućnost da na osnovu svojih zapažanja formira mišljenje.

Ipak, bez obzira na subjektivne stavove, jedno se ne može poreći: hacker-ska zajednica, bila ona dobra ili loša, produktivna ili destruktivna, od samog nastanka ubrzano gura tehnologiju ka napretku. Nekada je to na pozitivan način, pisanjem besplatnih programa, eksperimentišući sa mogućnostima računara ne ugrožavajući nikog. A nekada se taj napredak ostvaruje i kroz destruktivne aktivnosti, kao što je obaranje sistema, sajtova, servera...navodeći one koji su zaduženi za njihov nastanak i bezbednost da rade još napornije. Stoga, ako stvari pogledamo sa makijavelističkog stanovišta da cilj opravdava sredstva, a pri tom je cilj napredovanje tehnologije, hacker-i su najbolje sredstvo za ostvarivanje tog cilja. Jer se oni svakodnevno nadmeću i nadmudruju sa tehnologijom, pomerajući joj granice metar po metar.

Ne može svako biti hacker. Osnovni preduslov jeste radoznalost i to ona dečija, radoznalost koja tera um da se napregne izvan granica mogućnosti. Naučnici tvrde da prosečan čovek koristi samo 10% mogućnosti svog mozga¹⁴⁵. Hacker-i spadaju u grupu ljudi koji svoj mozak koriste izvan tih 10%. Takođe, nije ni svaki programer hacker. Hacker-ski profil je zaista specifičan psihološki spoj ekspertskog znanja i dečijeg pristupa životu. Iz te kontradiktornosti razvija se jedna neobična psiha voljna da nauči, utvrđuje naučeno i zatim uči dalje. Granice ne postoje. Takođe, ljudi imaju tendenciju da se plaše nepoznatog. Način na koji računari funkcionišu su još uvek za većinu populacije nepoznati, iako ih svakodnevno koristi, jer ima je bitna samo funkcionalnost neke stvari. I verovatno im neće ni postati poznati, jer čovek što je savremeniji, to je lenji. Ipak, zahvaljujući pojedincima, tehnologija svakodnevno dobija svoje nove aspekte, bilo iz institucionalizovanih izvora poput vladinih istraživačkih centara, bilo od pojedinaca koji sede za računarom kod svojih kuća i istražuju. Ispravnost i legalnost dolaženja do saznanja može se sagledati iz oba ugla. Svako smatra da onaj drugi greši. S tim što sve što je institucionalizovano nije pogrešno, pa se svaki pojedinac koji „štrči“ iz proseka, a ne ponaša se po pravilima koje su institucije odredile, smatra prestupnikom koji bi trebalo da bude sankcionisan. Hacker-i najbolje znaju kako je to biti označen kao kriminalac zbog pronalaženja nečeg novog. Pa makar to bilo i negativno. Da su se naučnici u prošlosti kažnjavali zbog tih stvari, teško da bi današnja medicina stigla do ovih saznanja.

Ukoliko neko kaže da je hacker, ne treba se uplašiti ili ga osuditi. Tu činjenicu bi trebalo primiti sa sa dozom skepticizma, jer se pravi hacker retko kad javno deklariše. Ipak, ako se ispostavi da dotična osoba zaista vlada hacker-skim veštinama, ako ništa drugo, vredna je poštovanja zbog truda uloženog da bi stigla do tog nivoa.

¹⁴⁵ http://www.indigo-svijet.hr/anemona/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=29

Prilozi

- a. Intervju sa sagovornikom bl00dz3r0 – deklariše se kao black hat
- b. Intervju sa sagovornikom Minion – deklariše se kao white hat
- c. Intervju sa sagovornikom Highlander – operater na srpskom IRC serveru
- d. New hacking manifest – manifest black hat hacker-a
- e. Hacker manifest by Mentor

a)

Pseudonim: bl00dz3r0

Starost: 20

Lokacija: Srbija

Operativni sistem: Windows XP , Linux (slack , gentoo , lfs)

Znanje kompjuterskih jezika: shell, awk, sed, perl, perl/tk, oracle/pl-sql, mysql, html/css, BASIC...

Omiljeni program: Ethereal – sniffer tj mrežno njuškalo koji služi za skupljanje i analizu mrežnih paketa.

Nmap - port skener

Nessus – skener koji traži ranjivosti

Dosta alata za wifi hacking kismet , aircrack-ng , netstumbler itd

Bash i mcedit :0 – pravi hakerski alati shell i tekst editor ☺

1. Kada i kako si počeo da se baviš hack-ovanjem?

Baš sigurnošću računara sam počeo da se bavim pre 2 i po godine .

2. Deklarišeš se kao „black hat“. Zašto si se odlučio za tu „vrstu“ hackovanja?

Prosto , zato što je to pravi izvorni hacking . Za mene su svi pravi hakeri blackhats, dok ovi takozvani whitehats su security experti konsultanti..Za njih je to samo običan posao kao npr zidar i slično (smeh), dok, za nas to, je religija, hobi ...zivot (smeh). Blackhat ti daje vrstu moći i kontrole kakvu ne možeš osetiti kada si whitehat (smeh).

3. Kako opisuješ sebe? (Cracker, lamer, warezd00d ...)

Sebe isključivo deklarišem kao advanced usera, to jest, naprednog korisnika Informacionih sistema. Inače sam po nekoj Vašoj definiciji čist blackhat (smeh).

4. Koji su po tebi razlozi zbog kojih se ljudi koji imaju nadprosečno znanje o računarima odlučuju da ga upotrebe u „nekreativne“ i destruktivne svrhe kao što je upadanje u tuđe računare i rušenje sajtova?

Iz moje perspektive, zbog osećaja kontrole, moći, adrenalina i, naravno, slobode informacija i znatiželje / radoznalosti.

5. Šta misliš o Levijevom viđenju hackerske etike? Da li poštuješ bilo šta od toga?

Poštujem samo Blackhat Manifesto.

6. Koje su najlošije stvari koje si do sada uradio?

Bilo ih je mnogo, većina stvari koje sam uradio su loše. Evo poslednja je „defejs“ sajta jedne poznate medijske kuće kako bih devojci čestitao Dan Zaljubljenih. Naravno, ništa nije brisano već je samo dodata vest . Ne uništavam ništa, sem onog ko mi se zameri. Mnogo loše stvari sam radio (smeh).

7. Na koji način najčešće radiš te stvari?

Mogu da dam upute za ovaj poslednji „deface“. U pitanju je, naravno, glupost i neobrazovanost administratora sajta te medijske kuće i „bug“ u skripti za logovanje administratora admin_home.asp.

Iskorišćena je klasična tehnika „SQL injectiona“ o kojima sam pisao za „ph zine“ kako bi se zaobišla autorizacija i dobio „admin control“ nad sajtom, teletekstom itd. To mi je omogućilo dosta stvari (smeh), ali ja i drug smo samo dodali vest kako bi izgledalo „fancy“ (smeh). Većina stvari koje radim se zasniva na gluposti administratora jer je čovek najslabija karika u lancu sigurnosti.

8. Da li je kod hackovanja u pitanju želja za dokazivanjem, demonstriranjem svog kompjuterskog umeća ili nešto treće?

Za ovaj poslednji prosto sam želeo da na originalan način devojci čestitam Dan Zaljubljenih. Često je to i proces dokazivanja pred drugim, „sprdanja“ sa nekim koga ne voliš, pokazivanje moći. A nekada, kada se radi o ozbiljnim metama, sve se svodi na dobijanje informacija i zadovoljavanje svoje znatiželje.

9. Koji su po tebi glavni propusti u sistemima računara?

Kao što rekoh već, čovek, to jest, administrator koji je odgovoran za taj sistem je najslabija tačka sigurnosti..

Inače se najčešće koriste poznati propusti u Web Serverima tipa IIS ili Apache ili mail serveru tipa Sendmail koji je de facto softver sa najviše rupa ikada. Tada se dobija željeni access na sistemu, međutim on je veoma ograničen. Dalje se koriste ti propusti i razne tehnike kako bi se došlo do glavnog admin/root naloga ili prava.

10. Da li upadaš u računare običnih korisnika kućnih PC-a?

Ne, smatram to totalnim gubljenjem vremena i snage. To su davno prošli dani.

11. Da li si do sada napravio sam neki program?

Naravno dosta programa /skripti koje koristim su „made by me“. Poslednji projekat na kom radim je Linux distribucija koja će pohraniti moje potrebe (smeh).

12. Koja ti je još uvek neostvorena želja u oblasti hackovanja?

Prikupljanje podataka iz američkih vladinih organizacija i viših instanci. San svakog hackera je Pentagon.

13. Kakvo je tvoje mišljenje o Bilu Gejtsu i Microsoftu?

Previše pametan čovek za današnje vreme. Svaka mu čast na tome što je uradio i što se toliko obogatio. Način na koji je do toga došao nije bitan, važno da je ostvario cilj i svima nam učinio dostupnim nešto što se zove Windows. Naravno, kada sazriš, poželis nove stvari, nove avanture i shvatiš kako Windows ne može da zadovolji sve tvoje potrebe. Mislim da Microsoft ima politiku koja se zasniva isključivo na stvaranju profita, a ne na želji za ostvarivanjem neke komunikacije sa običnim korisnikom i ispunjavanjem njegovih potreba.

14. Šta misliš o white i gray hats?

Nemam neko specijalno mišljenje. Svako radi svoj posao (smeh).

15. Da li po tebi postoje loši hackeri, koji su to i zašto.

Ne može niko biti toliko loš. Ovde nema pravila.

b)

Pseudonim: Minion
Starost: 19 godina
Lokacija: SAD

1. Kada si počeo da se baviš računarima?

Kao dete, između 9. i 11. godine. Ozbiljnije od 12. pa na dalje.

2. Šta te je motivisalo da naučiš programiranje i rad na računaru?

Zainteresovala me je jedna TV serija kasnih 90-tih koja je prikazivala avanture *hacker*-skog sveta. Kasnije, kada sam igrao igrice na kompjuteru koristio sam programe i aplikacije koje su napravili *hacker*-i da bih varao i menjao svoju igru, što me je dalje motivisalo da razumem aspekte *hack*-ovanja. Zatim sam gledao film „Antitrust“ zainteresovao sam se dovoljno za programiranje i tehnologiju pa sam iz lokalne biblioteke nabavljao knjige, prvo o programiranju a zatim i o *hack*-ovanju. Danas je lako pronaći gde treba da se ode i šta da se uradi da bi se naučilo bilo šta o svim aspektima kompjutera.

3. Da li smatraš sebe *hacker*-om?

Da

4. Da li poštuješ *Hacker*-sku etiku koju je konstituisao Stiven Levi?

Apsolutno poštujem Levijevo mišljenje o dužnostima *hacker*-a da poštuju etiku. Tužno je to što je njegovo viđenje korišćenja tehnologije u punom potencijalu ne može biti ostvareno bez brige o moći informacije dostupnoj masi koja u njenoj upotrebi nije uvek najpažljivija i najracionalnija.

5. Da li si ikada „provalio“ u tuđ računar i zašto?

Da, „provalio“ sam u nekoliko računara kada sam shvatio da je to jedini način da testiram svoja stečena znanja i nastavim svoje učenje. Praktično iskustvo je najbolji način da proverim svoje razumevanje različitih aspekata *hack*-ovanja, *crack*-ovanja i svega ostalog. Takođe, tu je i stalno „provaljivanje“ u računare mojih drugova i kolega, čisto radi zabave.

6. Šta je to u umu *hacker*-a što ga nagoni da ulazi u tuđe računare? Da li je u pitanju zabava, izazov upadanja bez uništavanja dokumenata u njemu ili zla namera?

To zavisi od zrelosti osobe koja se bavi time i koliko ima ličnog morala da razlikuje stvari koje može da uradi od stvari koje ne bi trebalo da radi. Neki *hacker*-i smatraju intrigantnim da naprave nešto kao što je „crv“ koji može da uništi sistem, ali bez namere da ga „oslobode“ već samo da razvijaju svoja lična istraživanja u ovom polju, zlu ne trebalo. Drugi stvaraju programe i alate za uništavanje o kojima će se pričati kako bi sebe izbacili u prvi plan. Ovo su tipični loši *hacker*-i koji obično nisu sigurni celokupne štete koju njihovi napadi mogu da prouzrokuju na mreži. Loš *hacker* je *hacker* sa niskim moralom i nedovoljnom informisanošću.

7. Da li sarađuješ sa drugim *hacker*-ima?

Većinu stvari koje radim, radim sam. Poznajem mnogo *hacker*-a i nekoliko značajnih ljudi iz oblasti bezbednosti. Prosečan *hacker* je samo moj prijatelj sa dobrim razumevanjem tehnologije i svih njenih delova bez izuzetaka. Poznajem ljude koji priparadju „staroj školi“ *hack*-ovanja, ljude iz „novog doba“ *hack*a, osobe koje se bave bezbednošću u tehnologiji u američkoj vladi. Čak znam i nekoliko ljudi koji su u zatvoru jer nisu poštovali određene granice. Zajednica označena kao *hacker*-ska oduvek je želela da „gura“ tehnologiju što dalje i dalje, do sledeće velike stvari do koje se može napredovati.

8. Kakvo je tvoje mišljenje o Bilu Gejtsu?

Nisam siguran da li bih mogao da krivim Bila Gejtsa ili kompaniju „Majrosoft“ za moje mišljenje o njima samima, iako je ono skroz negativno. Moj prezir je usmeren na „Majrosoftove“ legalne poslovne poteze čiji je krajnji cilj kontrolisanje ili čak osvajanje određenog tržišta. Smatram da je ovakav način razvijanja tehnologije uvredljiv jer usporava i privatizuje ljudski potencijal razumevanja novih tehnologija.

9. Šta misliš o besplatnim programima?

Mislim da je postojanje tih programa neophodno i ono je zasnovano na izboru autora. Patenti i pokušaji da se monopolizuju tehnička dotignuća trebalo bi da budu zaustavljeni odmah ukoliko se pokaže da njihov napredak usporava naše razumevanje tehnologije.

10. Kako ocenjuješ postojanje *cracker*-a, *lamer*-a i *warezd00dz*-a?

To su sve neprijatnosti koje su mogle biti iskorenjene pre mnogo godina, samo da se svaka nova tehnologija nije privatizovala. *Phreakers*-i nisu tako velika opasnost i nikada neće ni biti. Mnogi od njih su za poštovanje jer se strogo pridržavaju etike.

11. Da li misliš da *hacker*-i olakšavaju život običnim korisnicima računara koji nemaju novac za kupovinu originalnih programa?

Hacker-ski izazov su zidovi koji drže infrastrukturu. Da nema *hacker*-a, ne bi bilo napretka u fundamentalnoj bezbednosti, razvoju i čvrstini današnje tehnologije.

c)

Pseudonim: Highlander

Starost: N/A

Lokacija: Srbija

Operativni sistem: Windows XP

Poznavanje računara: sistemski operater na jednom srpskom chat serveru, DOS programer, Internet Relay Chat programer.

1. Koliko često je chat server meta napada hacker-a?

Vreme, mesto i intervali napada hakera nisu definisani. Naime, ne postoji statistika i proračuni kada će biti potencionalni napad. Jednostavno receno: nema pravila.

2. Na koji način hakeri napadaju server?

Postoji puno načina na koji može da se napadne IRC server. Najčešći napadi su: "Dosovanje" servera, napadi preko Proxy konekcija, spamovanje centralnih BOT-ova, spamovanje Central Procesor Unit root-ova na serveru...

3. Koji su najčešći motivi tih napada?

Smatram da su motivi napada često u eksperimentalne svrhe (izdržljivost servera, testiranje linijskih magistrala itd.). A svakako postoje i napadi komercijalne svrhe i, naravno, napadi koji su motivisani avanturizmom.

4. Kako se operateri bore sa tim hakerima ?

Za bezbednost IRC servera je nadležan Network Administrator kao i pojedini Operateri javnih kanala. Kada se desi napad na server, ili se očekuje potencionalni napad na server, Network Administrator postavlja komandu G-line i time odstranjuje napadača na neodređeno vreme. U praksi to vreme je od 3 dana do 3 meseca. Međutim to nije slučaj kada napadač ima dinamičnu IP adresu ili proxy konekciju. U tom slučaju preduzimaju se druge, drasticnije, mere. Napad na IRC server nosi krivične posledice. Naime, ljudi koji su odgovorni za bezbednost servera imaju legitimno pravo da od napadačevog provajdera traže adresu stanovanja i podnesu krivičnu prijavu protiv njega, što se i dešavalo u praksi.

5. Da li se desavalo da se neki od korisnika zalio da mu je neko upao u računar ili ga hack-ovao na bilo koji način?

Postoji dosta primera napada na korisnike putem posebnih scripti za chatovanje i posebnih komandi. Navešću jedan meni zanimljiv. Korisnik se žalio da mu je neko usao u dokumente na njegovom PC i da mu je formatirao drive preko koga je dolazio na server. Naknadnom proverom ustanovljeno je da je korisnik imao IRC Scriptu koja je bila "bagovana" i samim tim dostupna napadaču. To su primeri koji su najčešći što se tiče korisnika. Što se tiče korisnika koji na chat dolaze preko Java programa, nema poznatih primera napada.

6. Da li se posle hakovanja računara koji pripada pojedinačnom korisniku može, na njegov zahtev, utvrditi ko je to uradio i šta se desava tada?

IRC Serveri u SCG poseduju Pravilnik korišćenja istog koji je validan kao pravni akt i registrovan kao takav. Daću primer naseg najveceg IRC Servera, Pricaonica Internet Krstarice (PIK):

”ODREĐENI RIZICI

Vi prihvatate da postoje određeni rizici vezani za korišćenje PIK-a. To su, i ne samo, mogućnost otkrivanja poverljivih informacija (uključujući i lične podatke), mogućnost neispravnosti u radu PIK-a (npr. prestanak rada ili bilo kakva nepravilnost u istom), rizik da treća strana direktno ili lažnim predstavljanjem, upotrebom odredbi Internet Krstarice i/ili vašeg korišćenja PIK-a, stupi u kontakt sa Vama, ili to pokuša. UKOLIKO OBJAVITE VAŠE LIČNE PODATKE, POSTOJI MOGUĆNOST DA VAS NEKO TREĆI UZNEMIRAVA, POKUŠA DA KONTAKTIRA SA VAMA ILI NAŠKODI NA BILO KOJI NAČIN. STOGA, JAKO JE VAŽNO DA DOBRO RAZMISLITE PRE NEGO SE ODLUČITE ZA OTKRIVANJE I OBJAVLJIVANJE LIČNIH PODATAKA, JER TO RADITE NA SOPSTVENI RIZIK I ODGOVORNOST.

Takođe, obaveštavamo vas da će poruke ili informacije koje pošaljete PIK-om biti obeležene vašom IP adresom, koju neko treći može videti, tako da postoji mogućnost iskorišćavanja iste u štetnu, nezakonitu ili uznemiravajuću svrhu.

Bez obzira na prethodna ograničenja, s obzirom na prirodu Interneta, računara, toka podataka i drugih tehničkih i ekonomskih činilaca, PIK, kao i većina kompjuterskih podataka i Internet aplikacija, podložan je različitim sigurnosnim problemima, i u tom smislu treba ga smatrati nebezbednim. Pri korišćenju PIK-a ili Interneta uopšte, možete biti izloženi različitim napadima, između ostalog: prisluškivanju, izrugivanju, prevari, spemu, opterećenju, oštećenju, otkrivanju lozinki, obmanjivanju, elektronskom nezakonitom ometanju prostora, hakovanju, neograničenom zaražavanju sistema virusima, crvima, Trojanskim konjima, koji prouzrokuju neautorizovan i štetan pristup i/ili vraćanje informacija i podataka, što može oštetiti vaš računar, i druge vrste aktivnosti koje se čak mogu smatrati protivzakonitim. Primljene ili poslate informacije PIK-om mogu biti podložne i drugim sigurnosnim rizicima ili rizicima po privatnost. Može se desiti da ne stignu na odredište, ili pak stignu na pogrešnu adresu ili primaocu. PIK se u ovom pogledu ne razlikuje od drugih aplikacija.”

7. Poznato da su operateri često meta verbalnih napada običnih korsnika chata jer regulišu ponašanje korisnika na javnim kanalima. Da li si nekada bio i meta napada hakera?

Što se mog ličnog primera tiče, svakodnevno sam podvrgnut verbalnim napadima pojedinih korisnika, ali profesionalizam i kodeks statusa operatera na javnom kanalu mi ne dozvoljava da takve napade shvatam lično i uvredljivo. Meta napada hacker-a sam često, ali, na svu sreću bezuspešno. Izdvojiću jedan primer iz bogate riznice. Ranije sam koristio IRC scriptu koja je imala u sebi jedan fajl koji je bio nevidljiv u folderu scripture. Taj fajl je u stvari bio tzv. ”takeover” koji je omogućavao napadaču da uz određenu šifru pristupi mojim dokumentima u PC preko scripture. Posle nekog vremena sam otkrio to i izbrisao scriptu.

8. Šta generalno misliš o hacker-ima?

Svakako da hacker-i zauzimaju značajno mesto u našoj Cyber zajednici. Hacker kao termin ne mora da se veže za čoveka sa dugom kosom koji nosi naočare i ima devijantne misli. Najbolji hacker-i na svetu su u najvećim državnim institucijama, u bezbednosnim agencijama, pri vojnim strukturama i u vitalnim ogranima jedne države. Svakako da su hacker-i neizostavni deo budućnosti digitalno-binarnih komunikacija.

d)

Manifest black hats-a¹⁴⁶

Desilo se opet danas. Još jedan se prodao, žrtvujući svoje snove mašineriji bezbednosnih korporacija.

Proklete „Bele kape“, niko ne veruje više u razlog.

Još jedan „bag“ je oslobođen danas na bezbednosnu mailing list-u.

Proklete „Bele kape“, oni znaju šta rade

Još jedan potencijalni kompjuterski genije je prognan u egzistenciju ni iz čega.

Proklete „Bele kape“, stavljaju novac iznad otkrića.

Još jedna porodica je opustošena saradnjom i vladinim nagonom za institucionalnom kontrolom pojedinca, koja nadgleda svaki pokret.

Još jedno dete je osuđeno danas zbog traženja načina da razume svet. Osuđeno i zatvoreno, ne zbog nečega što je uradilo, već zbog mišljenja drugih šta je moglo da uradi.

Proklete „Bele kape“ - strah ih drži u poslu.

Javnost, veruje u sve što čuje od „relevantnih stručnjaka“. Vrišti za krvlju. Traži nekog da ga okrivljuje za svoju izgubljenu nadu. Za izgubljenu mogućnost da otkrije novo saznanje. Strah je konzumira. Ne može se osloboditi svoje nesigurnosti i sumnje jer nema smisla. Ona (javnost - prim.aut.) želi da uništi istraživače, ljude izvan zakona, radoznale tragače jer joj je tako rečeno. Tim ljudima je rečeno da je potraga za informacijama zlo. Individualnost je zlo. Predrasude bi trebalo da se baziraju na moralnim standardima u konformizmu pre nego na otporu prema njemu. Životi su uništeni u ime korporativnog profita i informacija se smatra komoditetom.

Proklete „Bele kape“, nekada ste bili kao i mi.

Ja sam bilo „Bela kapa“. Video sam bezbednosnu industriju onakvu kakva je zaista. Video sam korupciju, laži, prevaru, iznuđivanje zaštićenog novca u obliku službi za samodoprinos i bezbednosnih konsultanata.

Želeo sam da znam, želeo sam da razumem, želeo sam da odem dalje od drugih. Nikada nisam želeo da budem vezan ugovorima i dogovorima.

Kažete da bi trebalo da odrastem. Kažete da bi trebalo da koristim svoj talenat u druge svrhe. Kažete da bi trebalo da nađem bolje stvari da radim u slobodno vreme. Kažete da

¹⁴⁶ Tekst na engleskom jeziku dobijen od sagovornika bl00dz3r0. Originalna verzija objavljena je u prvom broju magazina „Phrack“ www.phrack.nl/phrack62/p62-0x0f.txt

treba da stanem u red sa ostalim zombijima i da zaboravim sve u šta verujem, da se klonim svog puta i svoje radoznalosti, kažem im da nije vredno i uskratim im najveće zadovoljstvo koje će ikada osetiti u životu.

Ja nisam „Crna kapa“. Taj termin je uvredljiv, implicira da sam suprotno od vas. Vi mislite da želim da porazim bezbednost kada tražim nešto više. Ja ću pisati exploite, putovaću kroz mreže, istraživaću svuda gde se vi plašite da odete. Neću staviti sebe u prvi plan i osloboditi destruktivne alate kako bih privukao posao. Neću hraniti strah i histeriju koju su napravile bezbednosne kompanije da bi povećale cene na tržištu. Ja mogu, i hoću, dekodirati i hack-ovati i pronaći sve što mogu iz istih razloga iz kojih sam to radio godinama unazad.

Ja sam Hacker, ne pokušavajte da me razumete, izgubićete svaku nadu kada pređete liniju.

Ovo je naš svet sada...svet elektrona i prekidača. Mi koristimo sistemu koji bi mogao da postoji i bez plaćanja, kada ga ne bi vodili proždrljivi profiteri, a vi nas zovete kriminalcima. Mi istražujemo... a vi nas zovete kriminalcima. Mi tražimo znanje...a vi nas zovete kriminalcima. Mi postojimo bez boje kože, bez nacionalnosti, bez religiozne pripadnosti...a vi nas zovete kriminalcima. Vi pravite atomske bombe, vi izazivate ratove, vi ubijate, varate i lažete nas da je to za naše dobro, dok mi ostajemo kriminalci.

Da, ja sam kriminalac. Moj zločin je radoznalost. Moj zločin je što sudim o ljudima na osnovu toga što govore i misle, a ne na osnovu izgleda. Moj zločin je što Vas nadmudrujem i to mi nikada nećete oprostiti.

Ja sam Hacker, i ovo je moj Manifest. Možete zaustaviti mene, ali ne možete zauvek zaustaviti sve nas.

e)

Hacker-ski manifest¹⁴⁷

\\Svest hacker-a\\
autor
+++The Mentor+++

8. Januar 1986

=====

Još jedan je uhvaćen danas, bilo je svuda u novinama. „Tinejdžer uhapšen u skandalu sa kompjuterskim kriminalom“, „Hacker-i uhapeni posle posle provale u banku“...

Proketo dete. Svi su isti

Ali da li ste vi, u svojim trodelnim psihologijama i tehnomozgovima 50tih ikada pogledali iza očiju hack-era? Da li ste se ikada zapitali šta ga je načinilo pulsirajućim, koje sile su ga oblikovale, šta je moglo uobličiti njegov karakter?

Ja sam hacker, uđite u moj svet.

Moj svet počinje sa školom...Ja sam pametniji od većine dece, dosadne su mi gluposti kojima nas uče.

Prokleti ponavljač. Svi su isti.

Ja sam ili na kraju osnovne ili u srednjoj školi. Slušao sam profesore koji po petnaesti put objašnjavaju kako oduzeti razlomke. Ja to razumem. „ne gospođo Smit, Nisam doneo domaći zadatak. Uradio sam ga u svojoj glavi...“

Proketo dete, verovatno je prepisalo. Svi su isti.

Danas sam otkrio nešto. Otkrio sam kompjuter. Čekaj malo, ovo je „cool“. Radi ono što mu jakažem. Ako napravi grešku, to je zato što sam ja nešto zeznuo. Ne zato što me ne voli.

Ili se oseća ugroženim od mene.

Ili misli da sam malo sutra pametan

Ili ne voli učenje i ne bi trebalo da je ovde.

Proketo dete. Sve što radi jeste da igra igrice. Svi su isti

¹⁴⁷ <http://www.technozen.com/manifesto.htm>

A onda se dogodilo...vrata sveta su se otvorila...kuljajući kroz telefonsku liniju kao heroin kroz vene narkomana, elektronski puls je oslobođen, beg iz svakodnevnice je viđen...“bord“ je pronađen. „To je to...ovde pripadam.“

Znam sve ljude ovde...iako ih nikada nisam sreo, nikada nisam pričao sa njima, možda ih nikada neću ponovo videti ovde...Znam vas sve!
And then it happened... a door opened to a world... rushing through the phone line like

Proleto dete. Povezuje telefonske linije opet. Svi su isti.

Kladi se u šta hoćes da smo svi isti...bili smo deca koju su hranili kašicama u školi a mi smo žudeli za mesom...meso koje ste nam davali bilo je prežvakano i bezukusno. Nad nama su dominirali sadisti, ignorisali nas ravnodušni. Malobrojni koji su nas nečemu naučili bili su kao kapi vode u pustinji.

Ovo je naš svet sada...svet elektrona i prekidača. Mi koristimo sistemu koji bi mogao da postoji i bez plaćanja, kada ga ne bi vodili proždrljivi profiteri, a vi nas zovete kriminalcima.

Mi istražujemo... a vi nas zovete kriminalcima.

Mi tražimo znanje...a vi nas zovete kriminalcima.

Mi postojimo bez boje kože, bez nacionalnosti, bez religiozne pripadnosti...a vi nas zovete kriminalcima.

Vi pravite atomske bombe, vi izazivate ratove, vi ubijate, varate i lažete nas da je to za naše dobro, dok mi ostajemo kriminalci.

Da, ja sam kriminalac. Moj zločin je radoznalost. Moj zločin je što sudim o ljudima na osnovu toga što govore i misle, a ne na osnovu izgleda. Moj zločin je što Vas nadmudrujem i to mi nikada nećete oprostiti.

Ja sam Hacker, i ovo je moj Manifest. Možete zaustaviti mene, ali ne možete zauvek zaustaviti sve nas...na kraju krajeva, svi smo isti.

+++The Mentor+++

Spisak literature

Tekstovi dobijeni od profesora dr. Vladimira Štambuka
„Hakeri“, Slobodan Lazarević – Beograd: Knjiga komerc, 2000
Leksikon stranih reči i izraza, Milan Vujaklija, Beograd: Prosveta 1996
„Englesko – srpskohrvatski rečnik“, Morton Benson, Treće izdanje, Beograd: Prosveta, 1993
„Novi standardni rečnik englesko srpskohrvatski srpskohrvatski engleski“, Obod – Cetinje, 1988
Digital Crime And Digital Terrorism”, Robert W. Taylor, Eric J. Fritsch, Tory J. Caeti, John Liederbach, D. Kall Loper - Prentice Hall. March 2005

www.google.com
www.yahoo.com
<http://www.google.com/intl/xx-hacker/>

www.catb.org
<http://www.catb.org/jargon/html/introduction.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/H/hacker.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/other-interests.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/hates.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/sex.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/physical.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/chemicals.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/demographics.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/politics.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/religion.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/H/hacker-ethic.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/B/BBS>
<http://www.catb.org/jargon/html/G/GNU.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/crackers.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/appendixb.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/dress.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/food.html>
http://www.catb.org/jargon/html/reading_habits.html
<http://www.catb.org/jargon/html/appearance.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/personality.html>
http://www.catb.org/jargon/html/communication_style.html
<http://www.catb.org/jargon/html/weaknesses.html>
<http://www.catb.org/jargon/html/education.html>

www.wikipedia.org
[http://en.wikipedia.org/wiki/Hack_\(technology_slang\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Hack_(technology_slang))
<http://en.wikipedia.org/wiki/subculture>
http://en.wikipedia.org/wiki/Hacker_culture
<http://en.wikipedia.org/wiki/Crypto-anarchism>
<http://en.wikipedia.org/wiki/cyberpunk>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Social_engineering_\(computer_security\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Social_engineering_(computer_security))

http://en.wikipedia.org/wiki/Cyber_terrorism

www.askoxford.com

www.2600.com

www.phrack.org

www.phrack.nl/phrack62/p62-0x0f.txt

www.gnu.org

www.obn.org/hackers/text1.htm

www.thehacktivist.com

www.dfa-deplu.go.id

www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/fedcode.htm

http://www.buycheapsoftware.com/ms_products~subcategory~24.asp

<http://www.technozen.com/manifesto.htm>

http://www.techiwarehouse.com/cms/engine.php?page_id=e5efb741

<http://hackers.users.cg.yu/story1.htm>

<http://linuxreviews.org/dictionary/Leet/>

<http://www.computerhope.com/jargon/l/leet.htm>

<http://ryanross.net/leet>

<http://www.irational.org/APD/HE/Index.html>

<http://users.resist.ca/~adrian/>

<http://www.fiu.edu/~mizrachs/hackethic.html>

<http://www.vreme.com/cms/view.php?id=309865>

<http://home.c2i.net/nirgendwo/cdne/ch14web.htm>

<http://www.echonyc.com/~steven/>

<http://www.wbglinks.net/>

http://searchsecurity.techtarget.com/sDefinition/0,,sid14_gci552919,00.html

www.pccentar.com/modules.php?name=News&file=article&sid=468

<http://kotnik.ns-linux.org/file.php?id=205>

www.linux.org

www.microsoft.com

<http://www.microsoft.com/mscorp/legal/buscond/#values>

www.ubuntu.com

<http://www.takedown.com/bio/mitnick.html>

<http://www.indigo->

svijet.hr/anemona/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=29

PDF verzija knjige je objavljena na sajtu – Mreža
Kreativnih Ljudi – www.creemaginet.com
Uslovi korišćenja - <http://www.creemaginet.com/sajt/uslovi-koriscenja>

Gotovi seminarski, maturski, maturalni i diplomski radovi iz raznih oblasti, lektire , puškice, tutorijali, referati - specijalizovan tim za usluge visokokvalitetnog pisanja, istraživanja i obradu teksta za kompletan region Balkana.

Posetite nas na sajtovima ispod:

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKI.NET

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

Dostupni smo Vam 24h 365 dana u godini.

Za gotove verzije rada obratiti se na mail:

maturskiradovi.net@gmail.com

061/ 11-00-105

Seminarski, diplomski, maturski radovi, prevodi na engleski i eseji...